

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної
справи

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО

«____» _____ 2024_ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

на тему:

**«Економічна безпека діяльності агропідприємства (на
прикладі ФГ «Чайка» с. Верблюжка Новгородківського
району, Кіровоградської області)»**

« Economic security of an agricultural enterprise »

Виконав здобувач вищої освіти

2м курсу, групи ЕА-23м-1,4

ОПП «Економіка агробізнесу та
агротрейдинг»

спеціальності 051 «Економіка»

_____ Трошин В.А.

«____» _____ 2024 р.

Керівник роботи: к.е.н., доцент

_____ Наталія Сисоліна

«____» _____ 2024 р.

Рецензент: к.е.н., професор

Херсонського державного аграрно-
економічного університету

_____ Савченко В.М.

м. Кропивницький

Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет Економічний

Кафедра Економіки, підприємництва та ГРС

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 051 Економіка

Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма Економіка агробізнесу та агротрейдинг

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Завідувач кафедри економіки
та підприємництва**

(підпис)

д.е.н., проф Володимир ЗАЙЧЕНКО
(наук. ступінь, вч. звання, ім'я та прізвище)

« 9 » вересня 2024 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Трошин Владислав Андрійович

(прізвище, ім'я та по-батькові)

1. Тема роботи Економічна безпека діяльності агропідприємства
(на прикладі фермерського господарства «Чайка» с. Верблюжка
Новгородківського району Кіровоградської області)»

2. Керівник роботи Сисоліна Наталія Петрівна, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту грудня 2024

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи Мета - дослідження теоретико-методологічних основ економічної безпеки підприємства, та розробка практичних рекомендацій щодо її покращення на прикладі фермерського господарства „Чайка”.
Завдання: 1) провести аналіз теоретико- методологічних засад формування економічної безпеки підприємства, існуючих методик її оцінки;
. 2) дослідити питання ризиків в системі економічної безпеки; 3) дати загальну організаційну характеристику ФГ «Чайка»; 4) проаналізувати показники економічної безпеки підприємства; 5) запропонувати заходи щодо покращення економічної безпеки підприємства

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Ознайомлення з літературними джерелами	09.09.24-20.09.24	
2.	Написання вступу та першого розділу " ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГ.ЗАСАДИ ЕКОНОМ. БЕЗПЕКИ ПІДПР-ВА	21.09.24-10.10.24	
3.	Написання другого розділу " АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФГ "ЧАЙКА" "	11.10.24-11.11.24	
4.	Написання третього розділу " НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФГ "ЧАЙКА" "	12.11.24-10.12.24	
5.	Оформлення кваліфікаційної роботи	10.12.24-15.12.24	
6.	Перевірка кваліфікаційної роботи на унікальність та виявлення академічного плагіату	15.12.24-20.12.24	
7.	Підготовка ілюстративного матеріалу, отримання відгуку наукового керівника, зовнішньої рецензії, рецензії, підготовка до захисту	20.12.24-25.12.24	

Дата видачі завдання

« 9 » вересня 2024 р.

Керівник роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняте до виконання

« 9 » вересня 2024 р.

Здобувач _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Трошин В. А. Обґрунтування ефективності використання ресурсів в бізнесі. – Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка», Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма «Економіка агробізнесу та агротрейдинг» – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2024.- 78с.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, об'єкт, і предмет дослідження. В першому розділі розглянуті теоретико-методологічні засади економічної безпеки підприємства, досліджено сутність і класифікацію ризиків. В другому розділі приведені загальна організаційна характеристика фермерського господарства «Чайка», проведено SWOT-аналіз діяльності та аналіз фінансово-економічної безпеки підприємства, визначено, що підприємство на межі банкрутства. В третьому розділі запропоновані напрями удосконалення економічної безпеки підприємства, зокрема запропоновано удосконалення технології вирощування зернових. Запровадження заходів дасть можливість фермерському господарству «Чайка» покращити свою економічну безпеку.

Ключові слова: ризики, аналіз, економічна безпека підприємства, фермерське господарство, ресурсозберігаючі технології

ANNOTATION

Troshyn V.A. Economic security of an agricultural enterprise. - Qualification work on the second (master's) level of higher education in the specialty 051 "Economics" educational and professional (educational and scientific) program "Economics of agribusiness and agrottrading". - Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. - Kropyvnytskyi, 2024.-78p.

In the introduction, the relevance of the topic is substantiated, the purpose, object, and subject of the study are determined. In the first section, the theoretical and methodological foundations of the economic security of the enterprise are considered, the essence and classification of risks are investigated. The second section presents the general organizational characteristics of the farm "Chaika," conducted a SWOT-analysis of activities and analysis of the financial and economic security of the enterprise, determined that the enterprise is on the verge of bankruptcy. The third section the directions of improvement of economic security of enterprise are offered, in particular the improvement of technology of cultivation of grain is offered. The introduction of measures will enable the Chaika farm to improve its economic security.

Keywords: risks, analysis, economic security of the enterprise, farming, resource-saving technologies

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Сутність поняття економічної безпеки	7
1.2. Ризики в системі економічної безпеки	18
1.3. Основи побудови системи економічної безпеки	23
1.4. Діагностика економічної безпеки	28
2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «ЧАЙКА»	37
2.1. Загальна організаційна характеристика підприємства ФГ «Чайка»	37
2.2. Аналіз фінансово-економічної безпеки підприємства	42
2.3. SWOT-аналіз діяльності ФГ «Чайка»	53
3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФГ «ЧАЙКА»	59
3.1. Заходи щодо покращення економічної безпеки ФГ «Чайка»	59
3.2. Удосконалення технології вирощування зернових на агропідприємстві	65
ВИСНОВКИ	71
Список використаних джерел	73
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

У сучасному динамічному бізнес-середовищі формування ефективної системи економічної безпеки стає критично важливим компонентом стратегічного менеджменту підприємства. Для забезпечення стабільного розвитку керівництву необхідно впроваджувати комплексний підхід до управління економічною безпекою, який охоплює інформаційно-аналітичне забезпечення, впровадження інновацій та розробку довгострокових стратегій захисту. В умовах глобальних викликів та трансформації економічного простору України реалізація виваженої політики економічної безпеки набуває особливої значущості.

Сільськогосподарський сектор України характеризується різноманітністю форм господарювання, серед яких особливу роль відіграють фермерські господарства. Ці підприємства, орієнтуючись переважно на внутрішній ринок, потребують створення сприятливого середовища для впровадження інноваційних технологій та методів господарювання. Зазначені аспекти підкреслюють важливість і актуальність дослідження даної проблематики в контексті магістерської кваліфікаційної роботи.

Ці питання з різних аспектів розглядали такі вчені як Андрійчук В.Г. [2], Ареф'єва О.В. [4, 5], Валусь Б.І. [7], Васильців Т.Г. [8], Вітлінський В.В. [9], Гриньова В.М. [14], Лук'янова В.В. [32, 33] та ін.

Отже, питання економічної безпеки, зокрема в аграрному бізнесі є досить актуальними.

Мета й завдання дослідження: метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методологічних основ економічної безпеки підприємства, та розробка практичних рекомендацій щодо її покращення, на прикладі фермерського господарства «Чайка».

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- провести аналіз теоретико-методологічних засад формування економічної безпеки підприємства, існуючих методик її оцінки;
- дослідити питання ризиків в системі економічної безпеки;
- дати загальну організаційну характеристику ФГ «Чайка»;
- проаналізувати показники економічної безпеки підприємства;
- запропонувати заходи щодо покращення економічної безпеки підприємства

Об'єктом дослідження роботи виступають процеси побудови та удосконалення системи економічної безпеки, а також управління ризиками підприємства.

Предметом є аналіз сукупності чинників та методів побудови системи економічної безпеки ФГ „Чайка”.

Наукова новизна:

- набула подальшого розвитку класифікація ризиків на агропідприємстві, що сприятиме удосконаленню методики їх оцінки
- запропонована удосконалена модель, що характеризує внесок темпів приросту факторів сільськогосподарського виробництва

Практичне значення одержаних результатів полягає у визначенні напрямів вдосконалення економічної безпеки аграрних підприємств, що обумовлює необхідність інтенсифікації використання наявних у підприємства ресурсів та резервів та обґрунтовані розроблені пропозиції по вирощуванню нового сорту озимої пшениці у ФГ «Чайка» задля зменшення втрат урожаю.

Апробація результатів та публікації – результати досліджень були апробовані на II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі» 27 лист. 2024р., м. Кропивницький, ЦНТУ [39].

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Її загальний обсяг становить 93 стор. друкованого тексту, в тому числі основний

текст – 77 стор. Ілюстративний матеріал в роботі містить 6 рисунків та 16 таблиць.

Економічна безпека підприємства (ЕБП).

Фермерське господарство (ФГ)

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність поняття економічної безпеки

В сучасних ринкових умовах, що характеризуються конкурентною боротьбою та виникненням непередбачуваних ситуацій, будь-яка підприємницька діяльність неминує пов'язана з ризиками, які безпосередньо впливають на рівень економічної безпеки організації.

Особливе занепокоєння викликає загроза послаблення економічної безпеки вітчизняних промислових підприємств, що зумовлена низкою структурних проблем: консервативністю виробничої структури, критичним рівнем зношеності виробничих потужностей та технологічним відставанням від сучасних стандартів. У цьому контексті першочергового значення набуває розробка та впровадження дієвих інструментів посилення економічної безпеки підприємств.

Варто відзначити вагомий внесок провідних науковців-економістів у дослідження проблематики економічної безпеки підприємств та формування теоретико-методологічних засад її забезпечення таких як : Гриньова В. М. [14], Козаченко Г. В. [29], Дацків Р. [15], Кірієнко А. В. [25].

У науковій літературі представлено численні методологічні підходи до оцінювання економічної безпеки. Поняття "безпека" має багатоаспектний характер і трактується як стан захищеності ключових інтересів особи, соціуму та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. З точки зору ризик-менеджменту, безпека визначається як стан, при якому відсутні неприйнятні ризики потенційних втрат.

Економічна безпека підприємства є інтегральною складовою загальної системи безпеки. Аналіз наукових джерел демонструє різноманітність підходів до визначення цього поняття:

Економічна безпека підприємства розглядається як:

- Комплексний стан раціонального використання корпоративних ресурсів для нейтралізації загроз та забезпечення сталого функціонування
- Здатність ефективно використовувати ресурсний потенціал та ринкові можливості для протидії загрозам і забезпечення довготривалого розвитку відповідно до стратегічних цілей
- Оптимальний рівень реалізації економічного потенціалу, при якому можливі збитки не перевищують встановлених критичних меж
- Стан захищеності ресурсної бази (фінансової, кадрової, інформаційної, технологічної) та підприємницького потенціалу, що гарантує ефективний розвиток та стійкість до негативних впливів
- Стан економічної системи, що характеризується наявністю механізмів мінімізації загроз стабільному функціонуванню
- Рівень розвитку, який забезпечує результативне використання внутрішніх та зовнішніх факторів при одночасній здатності протистояти деструктивним впливам

Розглядаючи різні підходи до визначення економічної безпеки підприємства, можна виділити такі ключові аспекти:

- Формування стійких конкурентних переваг, які базуються на збалансованості всіх елементів потенціалу підприємства: матеріальних ресурсів, фінансового забезпечення, кадрового складу, техніко-технологічної бази та організаційної структури - з урахуванням їх відповідності стратегічним цілям організації.
- Рівень економічного розвитку суб'єкта господарювання, який створює умови для його гармонійного функціонування через ефективне використання можливостей та нейтралізацію загроз зовнішнього середовища.
- Досягнення балансу економічних інтересів, що виражається у встановленні оптимальних взаємовідносин між підприємством та зовнішніми стейкхолдерами в просторовому та часовому вимірах.
- Забезпечення належного рівня захищеності всіх аспектів діяльності підприємства від потенційних загроз та ризиків.

Аналізуючи різні аспекти економічної безпеки підприємства, можна виокремити такі ключові характеристики:

1. Комплексний захист підприємства від деструктивних зовнішніх впливів, що передбачає здатність оперативно нейтралізувати різноманітні загрози або адаптуватися до нових умов функціонування без втрати ефективності діяльності.

2. Формування системи захисту від внутрішніх та зовнішніх дестабілізуючих факторів, з одночасним розвитком адаптивних механізмів, що забезпечують стабільність функціонування підприємства.

3. Забезпечення стійкості виробничо-господарських процесів підприємства через створення системи захисту від негативних трансформацій внутрішнього та зовнішнього середовища.

4. Створення комплексної системи захисту критично важливих інтересів підприємства від проявів недобросовісної конкуренції, кримінальних посягань та інших загроз, з одночасним забезпеченням стабільного розвитку відповідно до стратегічних орієнтирів.

5. Розробка механізмів захисту фундаментальних інтересів підприємства через систему моніторингу та нейтралізації як наявних, так і потенційних джерел небезпеки та економічних загроз.

Будь-які негативні наслідки для підприємства можна зрештою виразити у грошовому еквіваленті, виокремлюючи економічний компонент втрат. Проте важливо усвідомлювати, що оцінка прибутків чи збитків як суто фінансових показників не дає повного уявлення про стан економічної безпеки підприємства, оскільки відображає лише моментальний зріз фінансової активності.

Нагальність питань забезпечення економічної безпеки підтверджується тим, що керівництво підприємств визнає їх важливість та впроваджує спеціалізовані підрозділи у організаційну структуру управління. Однак ефективність цих структурних одиниць суттєво обмежена через відсутність науково обґрунтованої методології оцінювання рівня безпеки та належного

теоретичного підґрунтя їхньої діяльності. Це створює значний розрив між потенційними можливостями таких підрозділів та їх реальною результативністю.

Аналіз наукових підходів до трактування економічної безпеки підприємства (ЕБП) дозволяє виокремити п'ять основних концептуальних напрямів її розуміння:

1. економічна безпека підприємства як система захисту від деструктивних внутрішніх та зовнішніх чинників
2. ЕБП як механізм реалізації та охорони економічних інтересів суб'єкта господарювання
3. економічна безпека підприємства як оптимальний стан використання наявних ресурсів
4. ЕБП як комплекс заходів протидії економічним правопорушенням
5. ЕБП як сукупність стратегічних переваг над конкурентами.

Розглянемо основні концептуальні підходи до трактування поняття "економічна безпека підприємства":

1. Захист від економічних правопорушень. Значна кількість дослідників розглядає економічну безпеку підприємства переважно через призму протидії різноманітним економічним злочинам (крадіжкам, шахрайству, промисловому шпіонажу тощо). Хоча аналіз таких загроз є важливим компонентом, обмеження концепції економічної безпеки лише цим аспектом значно звужує її багатогранну природу та комплексний характер.

2. Система захисту від комплексу загроз. При розгляді підприємства як об'єкта економічних відносин слід враховувати, що основною метою власника є досягнення конкретних економічних результатів. Питання протидії загрозам набуває актуальності лише в контексті їх впливу на економічну ефективність діяльності. Власника цікавить насамперед економічна доцільність впровадження захисних механізмів, оскільки це потребує додаткових витрат при невизначеному рівні віддачі.

3. Ефективність використання ресурсного потенціалу. Ресурсно-функціональний підхід фокусується на економічних аспектах діяльності підприємства та досягненні його цілей через оптимальне використання наявних ресурсів, уникаючи надмірної концентрації на загрозах як визначальному факторі економічної безпеки.

Економічна безпека підприємства визначається як стан оптимального використання наявних ресурсів для нейтралізації загроз та підтримки стабільного функціонування у поточній і довгостроковій перспективі. Проте таке трактування має низку методологічних обмежень. По-перше, складно розробити універсальні критерії оцінки ефективності використання ресурсів. По-друге, виникає потреба чіткого окреслення складу корпоративних ресурсів та характеру їх впливу на економічну безпеку. По-третє, визначення не враховує роль зовнішніх ресурсів забезпечення безпеки, зокрема державних регуляторних та правоохоронних механізмів. Крім того, потребує уточнення сам концепт "стабільного функціонування", оскільки він може охоплювати як активний розвиток, так і стагнацію підприємства.

Економічна безпека підприємства визначається як стан суб'єкта господарювання, за якого забезпечується досягнення бізнес-цілей через ефективне використання ресурсів та протидію загрозам в умовах конкурентного середовища та господарських ризиків. Це визначення враховує декілька ключових аспектів: цільовий орієнтир безпеки, зовнішні фактори впливу та ресурсну ефективність. Однак воно не враховує можливість встановлення керівництвом нереалістичних цілей чи навмисного створення перешкод для їх досягнення.

Трактування економічної безпеки через призму конкурентних переваг базується на відповідності ресурсного потенціалу (матеріального, фінансового, кадрового, технологічного) та організаційної структури стратегічним цілям підприємства. Проте наявність потенційних переваг без їх активної реалізації не забезпечує належного рівня економічної безпеки.

Інтересоорієнтований підхід розглядає економічну безпеку як стан захищеності ключових інтересів підприємства від загроз різного походження. Це передбачає комплексний захист усіх складових бізнесу: персоналу, інтелектуальних активів, інформаційних ресурсів, технологій та капіталу через впровадження спеціальних правових, економічних, організаційних та соціальних механізмів.

Безпека у базовому розумінні означає стан захищеності від загроз. Проте для підприємства безпека не передбачає повної відсутності небезпек - вони є невід'ємною частиною бізнес-середовища і в певних межах можуть стимулювати розвиток. Виклики та проблеми часто виконують мобілізуючу функцію, спонукаючи підприємство до активних дій та адаптації.

Розглядаючи економічну безпеку крізь призму ресурсного підходу, дослідники, зокрема Арєф'єва О.В., визначають її як стан оптимального використання корпоративних ресурсів для протидії загрозам та забезпечення стабільного розвитку підприємства.

Розвиваючи теоретичні засади економічної безпеки підприємства, науковці пропонують різноманітні підходи до трактування цього поняття. Варто виокремити декілька ключових концептуальних напрямків у розумінні економічної безпеки.

Перший підхід зосереджується на ефективності використання ресурсного потенціалу та ринкових можливостей. Згідно з цим баченням, економічна безпека характеризується здатністю підприємства оптимально застосовувати наявні ресурси для протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам, забезпечуючи при цьому довготривалий розвиток відповідно до стратегічних цілей організації.

Кірієнко А. В. пропонує розглядати економічну безпеку крізь призму економічного потенціалу підприємства. На його думку, ключовим індикатором безпеки виступає співвідношення між фактичними та потенційними збитками, які не повинні перевищувати встановлені підприємством граничні значення.

Інноваційний погляд на економічну безпеку представлений у дослідженнях Козаченко Г. В., Пономарьова В. П. та Ляшенко О. М. Вони розглядають це явище як динамічний процес гармонізації економічних інтересів підприємства та зовнішніх стейкхолдерів у часово-просторовому вимірі.

Особливої уваги заслуговує підхід, що базується на концепції стійкості. З цієї перспективи економічна безпека розглядається як стан підприємства, при якому ймовірність негативних змін внутрішнього середовища та зовнішніх умов функціонування залишається нижчою за критичний рівень. Подлужна Н. О. розвиває це бачення, характеризуючи економічну безпеку як властивість системи до самоорганізації та саморозвитку, що дозволяє зберігати ключові параметри функціонування при мінімальному впливі загроз. [36].

Аналізуючи різноманітні трактування поняття "економічна безпека підприємства", можна виокремити ключові аспекти, які розкривають його сутність та багатогранну природу:

Значна кількість дослідників трактує економічну безпеку підприємства крізь призму становища суб'єкта господарювання як потенційного об'єкта небезпеки в економічному середовищі.

У науковій літературі поширене розуміння ЕБП як спроможності організації раціонально використовувати наявний ресурсний потенціал та ринкові можливості в умовах деструктивного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників.

Системний підхід до розуміння ЕБП характеризує її як невід'ємну властивість підприємства, що базується на фундаментальних засадах стійкості, саморегулювання та цілісності. Захист цих базових характеристик є критично важливим, оскільки порушення будь-якої з них може призвести до незворотних наслідків для функціонування підприємства.

У контексті операційної діяльності ЕБП виступає визначальним фактором, що забезпечує життєздатність та розвиток підприємства.

З точки зору ідеальної моделі, ЕБП передбачає повну відсутність загроз та небезпек у діяльності підприємства.

Практичний досвід свідчить, що хоча повна нейтралізація загроз є бажаним станом, у реальних умовах господарювання частіше досягається лише часткове зниження їхнього негативного впливу на діяльність підприємства.

Ключовим елементом більшості визначень виступає поняття загрози як матеріалізованого індикатора небезпеки. У цьому контексті загроза набуває статусу фундаментальної характеристики безпеки. Детальний аналіз існуючих підходів до розуміння економічної безпеки підприємства демонструє, що саме ідентифікація загроз та розробка механізмів протидії їм складають основу концепції безпеки.

Комплексність та багатоаспектність категорії "економічна безпека підприємства" дозволяє досліджувати її через різні призми: результативність використання ресурсного потенціалу, функціональність виробничого комплексу, динаміку економічного зростання, ступінь захищеності бізнес-процесів та корпоративних інтересів, а також досягнення балансу між ними. Відповідно, оцінювання рівня економічної безпеки підприємства не може обмежуватися одним статичним індикатором, оскільки включає щонайменше три взаємопов'язані складові:

1. Поточний стан економічної безпеки, що відображає забезпеченість ресурсами для здійснення виробничо-господарських операцій та фінансової діяльності;
2. Результативність операційної діяльності підприємства;
3. Потенціал підприємства щодо забезпечення сталого розвитку в майбутньому.

Економічна безпека підприємства являє собою комплексний стан захищеності, який формується через синергетичне поєднання операційних досягнень та розвитку потенційних можливостей організації. Оцінювання

результативності діяльності підприємства доцільно проводити за такими ключовими критеріями:

- забезпечення безперервності та стабільності виробничих процесів;
- підтримка належного рівня фінансово-економічної стійкості;
- оптимальність використання наявного ресурсного потенціалу.

Підприємство має розвивати систему компетенцій, що включає:

- здатність ефективно протидіяти різноманітним загрозам;
- спроможність адаптуватися до змін середовища;
- потенціал для забезпечення постійного розвитку.

Ці елементи формують цілісну систему, що відображається на відповідній схемі (рис.1.1).

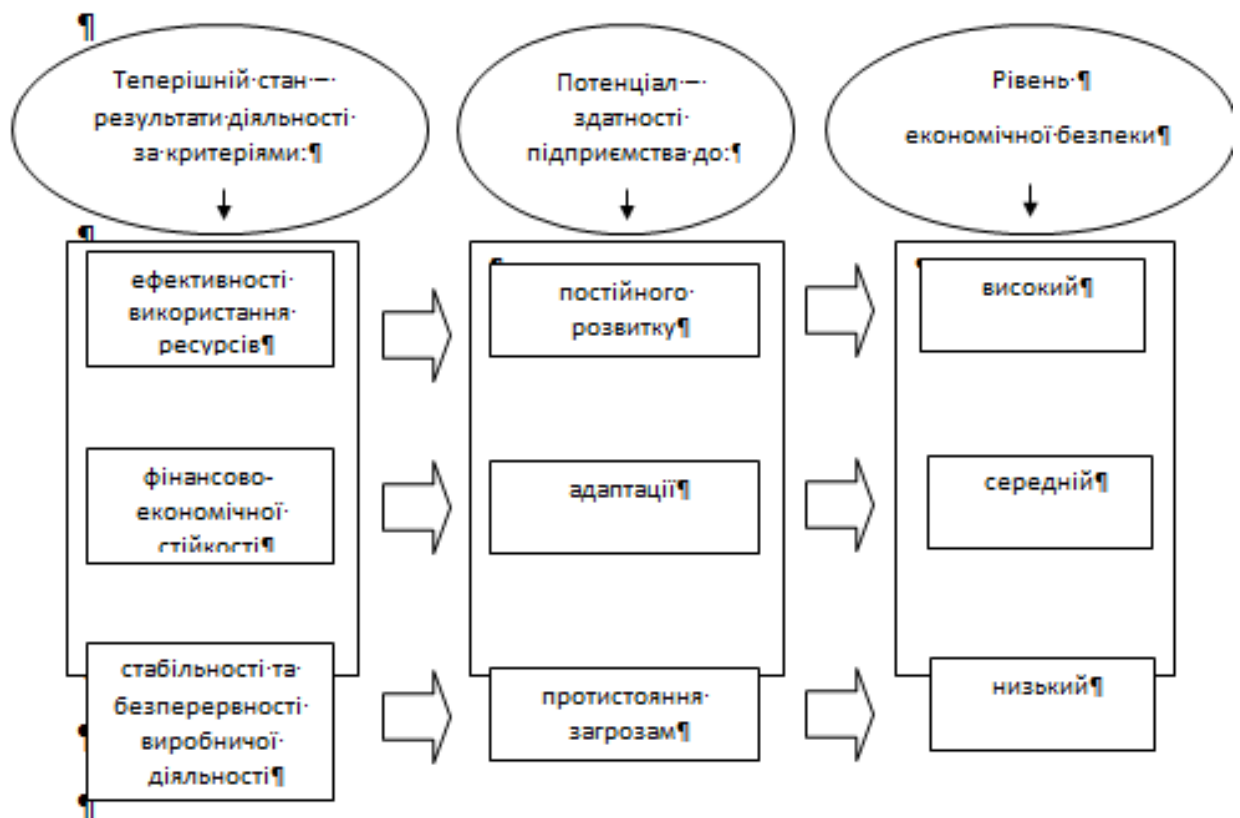

Рисунок. 1.1. Схема обґрунтування градації рівнів економічної безпеки підприємства [35]

Рівень економічної безпеки підприємства можна класифікувати за трьома категоріями. Високий рівень характеризується ефективним використанням ресурсів та здатністю до розвитку. Середній рівень відзначається фінансово-економічною стійкістю та адаптивністю. Низький рівень проявляється у підтримці стабільності виробництва та базовій здатності протистояти загрозам. Така градація допомагає підприємствам точніше оцінювати свій стан та формувати стратегічні пріоритети. Система економічної безпеки підприємства охоплює наступні пріоритетні завдання:

1. Моніторинг та систематичний збір інформації щодо потенційних джерел виникнення загроз діяльності підприємства;
2. Комплексний аналіз та оцінювання ключових ризиків господарської діяльності;
3. Формування прогностичних моделей щодо рівня захищеності підприємства за умов уникнення ризиків або мінімізації їх наслідків;
4. Проведення ретельного дослідження надійності взаємодії з контрагентами (перевірка благонадійності потенційних партнерів, клієнтів та майбутніх співробітників);
5. Створення ефективної системи захисту від промислового шпionaжу та запобігання несанкціонованому доступу злоумисників до підприємства;
6. Розробка механізмів кібербезпеки для захисту інформаційних систем та баз даних підприємства;
7. Впровадження комплексу заходів щодо захисту конфіденційної інформації та збереження комерційної таємниці;
8. Забезпечення належної системи зберігання та обліку матеріальних активів підприємства;
9. Реалізація багаторівневої системи захисту фінансових операцій та банківських рахунків;
10. Гарантування дотримання законних прав та інтересів як підприємства в цілому, так і його працівників.

Система економічної безпеки підприємства включає такі додаткові стратегічні завдання:

1. Активне виявлення та моніторинг потенційних зовнішніх загроз щодо підприємства та його персоналу;
2. Розробка механізмів раннього виявлення та запобігання деструктивним діям працівників підприємства, які можуть призвести до зниження рівня економічної безпеки;
3. Впровадження комплексної системи безпеки персоналу від фізичних загроз та протиправних дій;
4. Створення потужної інформаційно-аналітичної платформи для ефективного управління системою економічної безпеки;
5. Розробка та імплементація інноваційних інструментів у систему управління економічною безпекою підприємства;
6. Формування оптимального механізму прийняття стратегічних і тактичних рішень у сфері забезпечення економічної безпеки;
7. Організація комплексної системи фізичної та технічної охорони інфраструктурних об'єктів підприємства;
8. Розробка механізмів компенсації матеріальних і моральних збитків, спричинених неправомірними діями організації чи окремих співробітників;
9. Впровадження системи безперервного моніторингу ефективності функціонування механізмів економічної безпеки та їх постійного вдосконалення.

У процесі формування системи економічної безпеки підприємства враховується комплекс унікальних факторів, що визначають її архітектуру та функціональні особливості. Ключовими детермінантами при побудові такої системи виступають: стратегічні завдання організації, інтенсивність конкурентного середовища, галузева специфіка, технологічні характеристики виробничих процесів, обрана конкурентна стратегія та етап життєвого циклу підприємства.

Варто підкреслити, що система економічної безпеки є унікальною для кожного суб'єкта господарювання, відображаючи його індивідуальні особливості та потреби. При впровадженні механізмів ризик-менеджменту критично важливим є ідентифікація та оцінка тих видів ризиків, які мають найсуттєвіший вплив на операційну діяльність конкретного підприємства.

1.2.Ризики в системі економічної безпеки

Сучасна теорія управління ризиками налічує понад 220 різновидів потенційних загроз, що формують складну, подекуди суперечливу систему класифікації. [40]

Така різноманітність підходів до категоризації ризиків відображає комплексність та багатовимірність проблематики забезпечення економічної безпеки підприємства.

З точки зору оцінки ризиків, безпеку можна охарактеризувати як стан, за якого відсутні неприйнятні загрози, що можуть призвести до матеріальних втрат. Існують різноманітні підходи до категоризації потенційних ризиків.

Особливу увагу варто приділити виробничим ризикам, які безпосередньо пов'язані з операційною діяльністю підприємства. Виробничий ризик охоплює широкий спектр потенційних проблем: від невиконання договірних зобов'язань перед клієнтами до складнощів із реалізацією продукції, помилкових маркетингових стратегій та загрози фінансової неспроможності. У контексті промислового виробництва можна виокремити такі ключові загрози:

- Ризик призупинення виробничих процесів через неспроможність забезпечити постачання критично важливих компонентів, сировини та матеріалів, необхідних для підтримки технологічного циклу;

- Ризик дефіциту виробничих ресурсів внаслідок порушення укладених договорів постачання, а також загроза втрати авансових платежів, перерахованих постачальникам;
- Ризик відсутності каналів збуту готової продукції, виконаних робіт чи послуг, що може призвести до часткової або повної відсутності реалізації;
- Ризик відмови замовника від придбаної та оплаченої продукції або ініціювання повернення товару.

Особливу увагу варто звернути також на цінові ризики, які охоплюють проблематику встановлення оптимальної вартості продукції та послуг компанії, а також визначення справедливої ціни на виробничі ресурси, включаючи сировинну базу, енергоносії, трудові ресурси та фінансовий капітал (враховуючи відсоткові ставки за кредитними зобов'язаннями). Аналітичні дослідження демонструють, що навіть мінімальне відхилення у ціноутворенні на рівні 1% може спричинити втрату доходу від реалізації в аналогічному розмірі. За умови високої еластичності попиту на продукцію, потенційні збитки можуть сягати 2-3%. Якщо рентабельність виробництва перебуває в межах 10-12%, то похибка в ціні всього на 1% здатна зменшити прибуток на 5-10%. Варто зазначити, що в умовах інфляційних процесів масштаб цінових ризиків суттєво зростає.

Серед інших значущих ризиків виробничого характеру можна виділити:

- Загрозу виходу з ладу виробничого обладнання внаслідок технічних несправностей
- Ризик втрати якості або повного псування виробничих запасів
- Загрозу зниження ліквідності товарної продукції через зміну споживчих переваг та оцінки якісних характеристик

Окремої уваги заслуговує ризик втрачених можливостей, який визначається ймовірністю фінансових втрат внаслідок нереалізованих бізнес-ініціатив або вимушеного припинення господарської діяльності.

Діяльність підприємства у сфері інвестування супроводжується специфічними ризиками. За напрямками інвестиційної активності можна виокремити такі категорії загроз:

Фондовий ризик (також відомий як "портфельний") - характеризується можливістю зменшення дохідності як окремих фінансових інструментів, так і загального інвестиційного портфеля. При здійсненні капіталовкладень у реальний сектор економіки існує ймовірність зниження прибутковості через вплив екзогенних факторів (коливання світових цін на сировинні ресурси, зміни у законодавчому полі тощо), помилки при проведенні техніко-економічного аналізу проєкту, або через непередбачувані обставини.

Особливу категорію становлять ризики інноваційної діяльності:

- Ризики впровадження технологічних інновацій
- Ризики, пов'язані з економічними та організаційними трансформаціями виробничих процесів
- Ризики, характерні для новостворених підприємств

Існують також альтернативні підходи до класифікації ризиків. Зокрема, розрізняють:

- Чисті та спекулятивні ризики
- Динамічні та статичні ризики
- Абсолютні та відносні ризики

Чисті ризики передбачають лише можливість отримання збитків або нульового результату. До цієї категорії традиційно відносять виробничі та інвестиційні ризики. Натомість спекулятивні ризики характеризуються можливістю отримання як позитивного, так і негативного результату. Типовим прикладом спекулятивних ризиків є фінансові ризики.

Динамічні ризики виникають внаслідок непередбачуваних змін, спричинених управлінськими рішеннями або трансформаціями у бізнес-середовищі.

У сфері фінансової діяльності існує особлива категорія ризиків, яка характеризується ймовірністю виникнення збитків при проведенні операцій на

фінансових ринках, у кредитно-банківському секторі та під час здійснення торгівлі цінними паперами. До основних різновидів фінансових ризиків належать:

- Кредитний ризик, що виникає при порушенні позичальником своїх зобов'язань щодо погашення основної суми боргу та нарахованих відсотків
- Процентний ризик, який становить загрозу фінансових втрат для банківських установ, кредитних організацій та інвестиційних фондів через перевищення відсоткових ставок за залученими коштами над дохідністю наданих кредитів
- Валютний ризик відображає потенційні втрати, пов'язані з коливаннями обмінних курсів між різними валютами, включаючи національну грошову одиницю, під час здійснення зовнішньоекономічних операцій, валютного кредитування та інших міжнародних фінансових транзакцій

Такий підхід до категоризації дозволяє більш ефективно оцінювати та управляти різними видами фінансових загроз у діяльності підприємства.

Фінансова стабільність та платоспроможність підприємства значною мірою залежать від ризиків, пов'язаних з фінансовою діяльністю. Серед ключових загроз у цій сфері можна виділити:

- Ризик порушення платіжної дисципліни, що проявляється у несвоєчасному надходженні або недоотриманні коштів за реалізовану продукцію, що призводить до зростання дебіторської заборгованості
- Ризик невиконання домовленостей щодо залучення фінансування (інвестицій, позик, кредитних ресурсів), що безпосередньо впливає на формування та структуру фінансового забезпечення підприємства
- Ризик неплатоспроможності, який може призвести до банкрутства як бізнес-партнерів (постачальників, дистриб'юторів, контрагентів), так і самого підприємства

Окремою категорією є статичні ризики, які характеризуються можливістю втрат через пошкодження майна або зниження доходу внаслідок

порушення функціональності організації. Особливістю цього типу ризику є виключно негативний характер можливих наслідків.

Для оцінки ризиків використовують два основні підходи:

- Абсолютний вимір, який здійснюється у грошових одиницях
- Відносний вимір, який виражається у відсотках або частках одиниці

У підприємницькій діяльності ризик може бути оцінений як через абсолютні показники (сума потенційних втрат), так і через відносні величини (ймовірність недосягнення запланованих показників прибутку, доходу чи цільової ціни). Обидва методи вимірювання є взаємодоповнюючими та надають важливу інформацію для прийняття управлінських рішень.

З позицій системного аналізу, безпека являє собою специфічний стан складної організаційної структури, за якого вплив екзогенних та ендогенних чинників не спричиняє деградації системи та не перешкоджає її функціональній спроможності й подальшому розвитку.

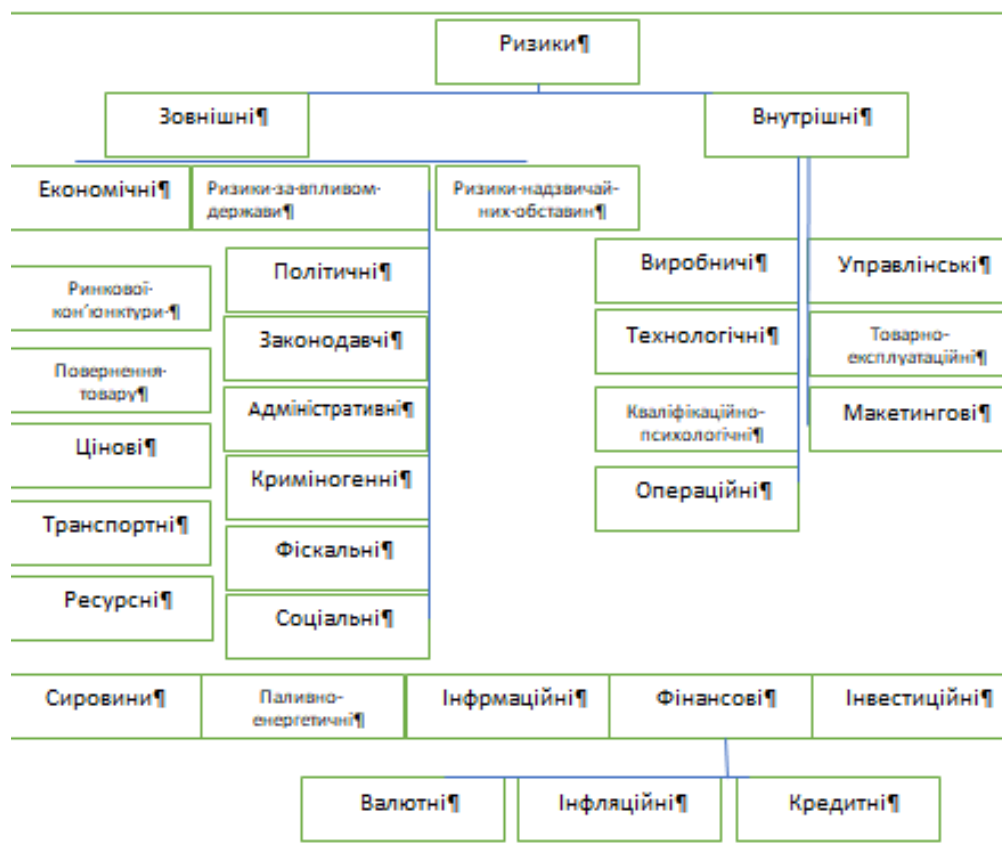

Рисунок.1.2. Класифікація ризиків

Примітка запропоновано авторами

1.3. Основи побудови системи економічної безпеки

До основних завдань системи економічної безпеки підприємства включаються:

Система економічної безпеки сучасного підприємства виконує комплекс взаємопов'язаних завдань, спрямованих на захист його діяльності. Першочергово здійснюється моніторинг та акумулювання даних щодо потенційних загроз для бізнесу. Паралельно проводиться глибинний аналіз можливих ризиків та їх потенційного впливу на діяльність компанії.

Важливим аспектом є створення прогностичних моделей, які відображають рівень захищеності підприємства при різних сценаріях розвитку ситуації - як при успішному уникненні загроз, так і при необхідності ліквідації їх наслідків.

Особлива увага приділяється перевірці надійності ділових партнерів, потенційних клієнтів та майбутніх працівників. Система безпеки також запобігає несанкціонованому доступу до підприємства з боку конкурентної розвідки чи кримінальних елементів.

У сфері інформаційної безпеки пріоритетним є захист цифрової інфраструктури від кіберзагроз та несанкціонованих втручань. Забезпечується належний рівень захисту конфіденційних даних та комерційної таємниці підприємства.

Система охоплює фізичний захист матеріальних активів компанії та впровадження багаторівневої системи безпеки банківських операцій. Невід'ємною складовою є також правовий захист законних інтересів як самого підприємства, так і його співробітників

Комплексна система економічної безпеки сучасного підприємства охоплює широкий спектр завдань, спрямованих на всебічний захист бізнесу. Першорядним є оперативне виявлення та запобігання зовнішнім загрозам, які можуть нести потенційну шкоду як самій організації, так і її персоналу.

Не менш важливим є внутрішній моніторинг, спрямований на своєчасне виявлення та нейтралізацію деструктивних дій з боку працівників, які можуть загрожувати економічній стабільності підприємства. Система також забезпечує комплексний захист персоналу від будь-яких форм агресивних посягань.

Ключовою складовою виступає розробка та впровадження передової інформаційно-аналітичної платформи для ефективного управління безпекою. Паралельно відбувається активне впровадження інноваційних технологій та рішень у сфері безпеки підприємства.

Система передбачає розробку оптимальних стратегічних і тактичних рішень для забезпечення економічної безпеки. Важливим компонентом є організація надійної фізичної охорони інфраструктури підприємства - будівель, територій та транспортного парку.

У разі виникнення збитків через неправомірні дії організації чи окремих співробітників, система забезпечує механізми їх справедливої компенсації. Невід'ємною частиною є постійний моніторинг ефективності всіх елементів системи безпеки та їх своєчасна модернізація відповідно до нових викликів:

Моніторинг та раннє виявлення потенційних загроз безпеці компанії та її персоналу від зовнішніх чинників;

Розслідування та запобігання протизаконним діям працівників, які можуть зашкодити економічній стабільності організації;

Забезпечення фізичної безпеки та недоторканності працівників компанії;

Розробка та впровадження комплексної системи інформаційно-аналітичної підтримки для управління безпекою підприємства;

Створення та активне впровадження новітніх технологічних рішень у систему економічної безпеки;

Розробка та реалізація оптимальних стратегічних і тактичних кроків для підтримки належного рівня економічної безпеки;

Організація комплексної охорони майна, включаючи будівлі, територію та транспортний парк підприємства;

Розробка механізмів компенсації матеріальних і моральних збитків, спричинених неправомірними діями компанії чи окремих співробітників;

Проведення систематичного аналізу ефективності заходів безпеки та постійне вдосконалення наявних механізмів захисту

Формування системи економічної безпеки на підприємстві відбувається з урахуванням багатьох факторів: особливостей ринкового середовища, специфіки діяльності, виробничих характеристик, обраної стратегії розвитку та етапу життєвого циклу організації. Важливо розуміти, що кожне підприємство створює унікальну систему безпеки, яка відповідає саме його потребам та особливостям.

При розробці системи економічної безпеки необхідно дотримуватися низки фундаментальних принципів. Перш за все, вся діяльність має здійснюватися виключно в правовому полі, з повагою до прав та свобод усіх громадян. Управління системою повинно бути централізованим та здійснюватися компетентними фахівцями.

Важливими складовими є забезпечення конфіденційності інформації та дотримання принципу розумної достатності у протидії загрозам різного характеру. Система має передбачати ефективне використання наявних ресурсів та засобів захисту.

Підприємство повинно проявляти самостійність у забезпеченні власної безпеки та нести відповідальність за прийняті рішення. При цьому важливо підтримувати високий рівень технічного оснащення та дотримуватися норм корпоративної етики.

Невід'ємною складовою ефективного функціонування системи економічної безпеки є налагодження конструктивної взаємодії з органами державної влади та управління при збереженні встановлених меж координації.

Сучасна система економічної безпеки підприємства являє собою багатокомпонентну структуру, що охоплює різноманітні сфери захисту. Першочергову увагу приділено захисту інтелектуальних активів - комерційної

таємниці та конфіденційних даних, а також забезпеченню кібербезпеки та внутрішньої безпеки організації.

Інфраструктурний захист включає безпеку будівель, споруд та комунікаційних систем. Особлива увага приділяється фізичній охороні об'єктів та безпеці під час здійснення господарської діяльності - від укладання договорів до транспортування вантажів та проведення корпоративних заходів.

Важливими складовими є забезпечення протипожежної, екологічної та радіаційно-хімічної безпеки. Система також охоплює проведення конкурентної розвідки та інформаційно-аналітичну діяльність.

Значна увага приділяється роботі з персоналом - від навчання з питань безпеки до соціально-психологічної підтримки. Здійснюється постійний моніторинг ефективності механізмів захисту.

Система включає технологічну, кадрову, виробничу та фінансову безпеку. Окремими напрямками є податкова безпека, захист взаємодії із партнерами (інтерфейсна безпека), контроль за матеріальними ресурсами та силова складова захисту.

Така комплексна структура системи економічної безпеки дозволяє ефективно оцінювати та аналізувати її рівень через призму ресурсно-функціонального підходу

Коли організація спрямовує свої ресурси виключно на підтримку поточної діяльності, результатом зазвичай стає базове функціонування. Проте за умови оптимального розподілу наявних ресурсів, впровадження передових управлінських практик та сприятливої ринкової кон'юнктури, підприємство здатне досягти значно вищого рівня ефективності та результативності своєї діяльності.

Розвиток підприємства потребує не лише фінансування поточної діяльності, але й виділення окремого бюджету на забезпечення системи економічної безпеки. При цьому характерною особливістю є те, що активізація процесів розвитку природно супроводжується зростанням рівня

загроз через підвищення динаміки бізнес-процесів та певну дестабілізацію усталеної системи.

Рисунок 1.3. Система економічної безпеки підприємства [37]

Хоча розширення діяльності призводить до збільшення прибутковості, воно одночасно вимагає суттєвих інвестицій як у розширене відтворення, так і в посилення захисних механізмів економічної безпеки. Особливої гостроти це питання набуває, коли підприємство починає освоювати нові ринкові сегменти, фактично вступаючи в конкурентне протистояння з іншими учасниками ринку.

У контексті реалізації концепції управління економічною безпекою розроблено дворівневу систему оцінювання. Перший рівень включає показники, що характеризують передумови досягнення певного рівня безпеки, а другий - індикатори поточного стану економічної безпеки підприємства. Такий підхід дозволяє оцінювати не лише наявний рівень захищеності, але й потенціал підприємства щодо його нарощування чи можливого зниження в майбутньому.

Застосування комплексної системи оцінювання дає можливість визначити, наскільки ефективно підприємство накопичує та використовує свої можливості для формування високого рівня економічної безпеки в перспективі.

Керівництво українських промислових компаній часто покладається на державу у питаннях забезпечення економічної безпеки. Однак без активної участі самих підприємств у зміцненні власної безпеки існує ризик подальшого погіршення ситуації, що може призвести до втрати конкурентних позицій на глобальних ринках на користь закордонних виробників. Особливу роль у структурі економічної безпеки відіграє технологічний аспект. Стабільність та ефективність роботи промислового підприємства безпосередньо залежить від надійності системи технологічної безпеки, що робить дослідження цих питань надзвичайно актуальним у сучасних умовах.

1.4. Діагностика економічної безпеки

Оцінювання рівня економічної безпеки потребує застосування комплексного інструментарію аналітичних методів (рис. 1.4). Серед ключових підходів до вимірювання економічної безпеки на як на національному рівні, так і підприємства виділяють:

- Систематичний моніторинг фундаментальних соціально-економічних індикаторів із подальшим їх зіставленням із критичними значеннями, які повинні відповідати або перевищувати загальносвітові стандарти
- Залучення експертного оцінювання
- Сценарний аналіз та моделювання
- Методи оптимізаційного аналізу
- Застосування теорії ігор
- Використання інструментів багатовимірної статистики
- Впровадження технологій штучного інтелекту та нейронних мереж

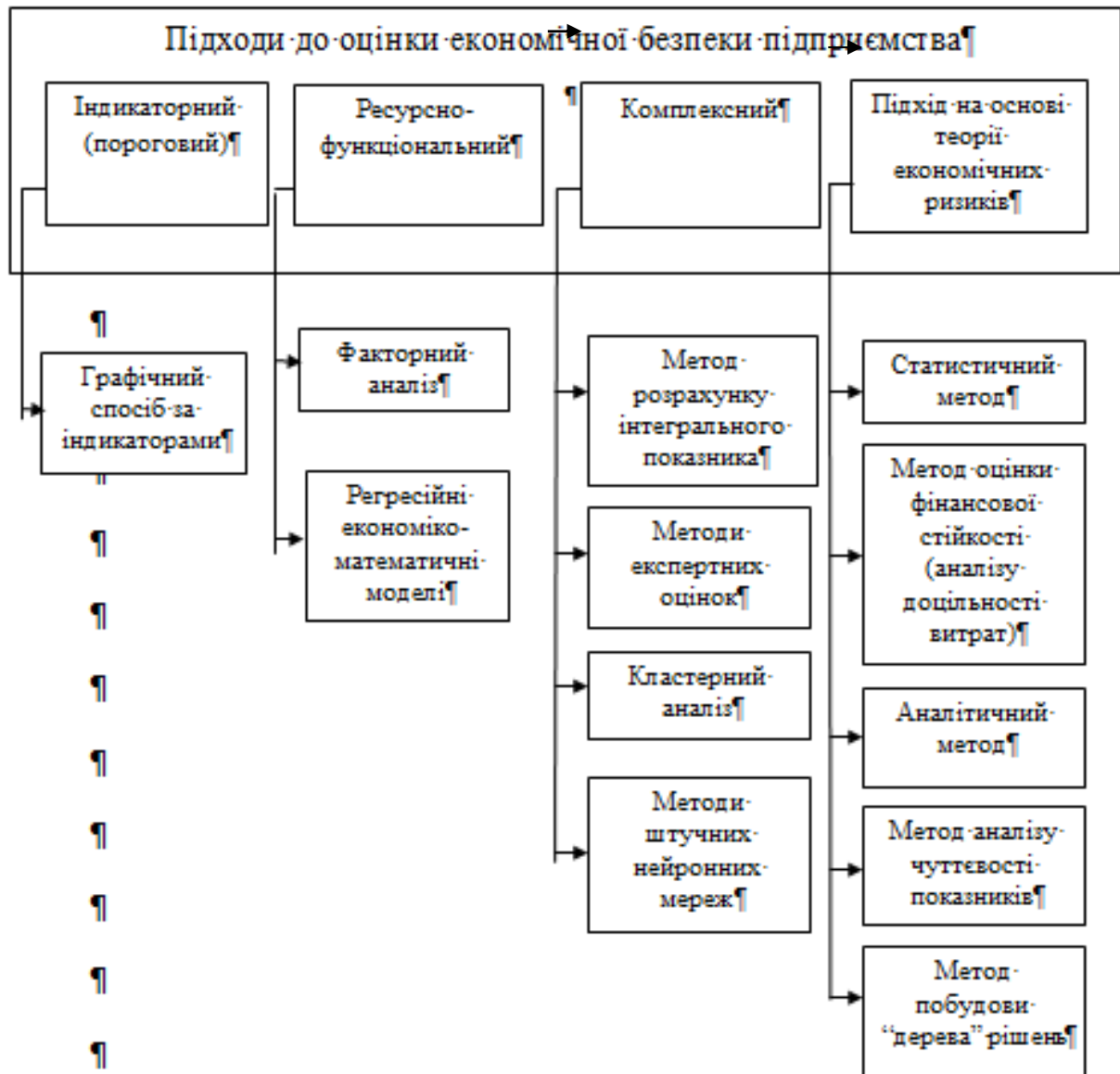

Рисунок 1.4. Інтеграція підходів та методів до оцінки економічної безпеки підприємства [37]

Примітно, що більшість із цих методологічних підходів демонструють універсальність застосування і можуть бути ефективно адаптовані для оцінки економічної безпеки не тільки на макрорівні, але й на рівні регіональних економічних систем.

Таблиця 1.1 - Система показників для оцінки основних передумов досягнення певного рівня економічної безпеки підприємства

Підсистеми показників, що характеризують здатності підприємства до:	Показники
1	2
протистояння загрозам	Питома вага в активі балансу необоротних активів
	Питома вага в активі балансу оборотних активів
	Питома вага в пасиві балансу власного капіталу
	Питома вага в пасиві балансу довгострокових зобов'язань
	Питома вага в пасиві балансу поточних зобов'язань
Адаптації	Питома вага основних засобів у виробничому потенціалі
	Питома вага виробничих запасів у виробничому потенціалі
	Питома вага незавершеного виробництва у виробничому потенціалі
	Темп зростання фонду оплати праці
	Питома вага заохочувальних виплат і компенсацій в фонді оплати праці
постійного розвитку	Коефіцієнт забезпеченості інтелектуальною власністю
	Питома вага витрат на обчислювальну техніку в загальному об'ємі витрат на інформатизацію
	Питома вага витрат на оплату послуг сторонніх підприємств у сфері інформатизації в загальному об'ємі витрат на інформатизацію
	Коефіцієнт покриття капітальних інвестицій
	Коефіцієнт капітального будівництва
	Питома вага інвестицій на будівництво в загальному об'ємі капітальних інвестицій
	Питома вага інвестицій на придбання нових основних засобів в загальному об'ємі капітальних інвестицій
	Питома вага кадрів, які підготовлені новим професіям
	Питома вага працівників, які підвищили кваліфікацію

Таблиця 1.2 - Система показників для оцінки поточного рівня економічної безпеки підприємства

Підсистеми показників, що характеризують результати діяльності підприємства, зокрема:	Назва показника	Розрахункова формула
1	2	3
Фінансово-економічну стійкість підприємства	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Власний капітал $(П1 + П2) / \text{Валюта балансу}$
	Коефіцієнт фінансового ризику	$(П3 + П4 + П5) / (П1 + П2)$
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти та їх еквіваленти $/(\text{поточні зобов'язання} + \text{ДМП})$
	Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності	$((\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}) + \text{ВМП}) / (\text{Поточні зобов'язання} + \text{ДМП})$
	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$(\text{Оборотні активи} + \text{ВМП}) / (\text{Поточні зобов'язання} + \text{ДМП})$
	Коефіцієнт маневреності	$(П1 + П2 - А1) / (П1 + П2)$
стабільність та безперервність виробничої діяльності підприємства	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції $/ \text{Середній розмір оборотних активів}$
	Тривалість одного обороту оборотних активів	Відношення кількості днів в періоді, який аналізується, до коефіцієнта оборотності
	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	Собівартість реалізованої продукції
	Адміністративні витрати, тис. грн.	Адміністративні витрати
	Витрати на збут, тис. грн.	Витрати на збут
	Матеріальні витрати, тис. грн.	Матеріальні витрати
	Витрати на оплату праці, тис. грн.	Витрати на оплату праці
	Матеріалоємність	Матеріальні витрати $/ \text{Виручка від реалізації продукції}$
	Енергоємність	Витрати на тепло- та електроенергію $/ \text{Виручка від реалізації продукції}$
	Виробничий потенціал	Основні засоби + незавершене виробництво + виробничі запаси
	Фондоозброєність праці	Залишкова вартість основних засобів $/ \text{Чисельність робітників}$
	Трудовмісткість	Фонд робочого часу $/ \text{Виручка від реалізації}$

ефективність використання ресурсів підприємства	Рентабельність продажу, %	Валовий прибуток / Чистий дохід від реалізації продукції	□
	Рентабельність активів, %	Чистий дохід / Активи підприємств	□
	Сума найбільших витрат у процесі прискорення оборотності оборотних активів	(Тривалість одного обороту в звітному періоді – Тривалість одного обороту в базисному періоді) / Середній об'єм реалізації продукції	□
	Коефіцієнт продуктивності нематеріальних активів	Відношення залікової вартості ПА до парієної вартості ПА	□
	Коефіцієнт зношеності нематеріальних активів	Відношення зношеності ПА до парієної вартості ПА	□
	Доходівитість	Дохід (користь) від реалізації продукції / Середньорічна вартість основних засобів	□
	Показник виходу придатного продукту з використання сировини	Готова продукція / Матеріальні витрати	□
	Коефіцієнт зношеності основних засобів (ОЗ)	Сума зношеності ОЗ / Парієна вартість ОЗ	□
	Коефіцієнт продуктивності основних засобів	Заліскова вартість ОЗ / Парієна вартість ОЗ	□
	Рентабельність за опрацьованою кількістю, %	Дохід від опрацьованої кількості / чистий дохід від реалізації продукції	□
	Коефіцієнт задоволення готовою продукцією	Готова продукція / Виробна від реалізації продукції	□
	Коефіцієнт плановості кадрів	Кількість залучених працівників / Середньобліжковий склад персоналу	□
	Коефіцієнт динаміки середньобліжкового складу персоналу	(Прийнято – Відбуто) / Середньобліжковий склад персоналу	□
□	Питома вага простів у фонді робочого часу	Прості / Фонд робочого часу	□
	Питома вага навантажень у зв'язку з переведенням на скорочений робочий день у фонді робочого часу	Навантаження у зв'язку з переведенням на скорочений робочий день / Фонд робочого часу	□
	Питома вага навантажень зловмисної адміністрації в фонді робочого часу	Навантаження зловмисної адміністрації / Фонд робочого часу	□
	Питома вага працівників, які	Чисельність працівників, які працюють	□

	адміністрації в фонді робочого	
	Питома вага працівників, які підвищили кваліфікацію	Чисельність працівників, які підвищили кваліфікацію / Середньообліковий склад персоналу
	Продуктивність праці	Дохід (виручка) від реалізації продукції / Середньообліковий склад персоналу
	Темп зростання персоналу	Чисельність персоналу в звітному періоді / чисельність персоналу в попередньому періоді
	Коефіцієнт придатності нематеріальних активів	Відношення залишкової вартості НА до первісної вартості НА
	Коефіцієнт зношеності нематеріальних активів	Відношення зношеності НА до первісної вартості НА

Ефективне управління персоналом у контексті забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає комплексного підходу до формування кадрової політики. Цей процес має включати розробку системи ретельного відбору кандидатів, їх подальшого професійного розвитку та створення дієвої системи мотивації. При цьому важливо забезпечити баланс між матеріальним стимулюванням та нематеріальними факторами, такими як професійне визнання, можливості для творчої реалізації та соціальний захист працівників.

Ключовим аспектом у досягненні належного рівня економічної безпеки є оцінка результативності впроваджених заходів. Така оцінка базується на порівняльному аналізі двох основних показників: загального обсягу інвестицій у превентивні заходи безпеки та потенційних збитків, яких вдалося уникнути завдяки їх впровадженню. Це дозволяє визначити економічну доцільність обраної стратегії захисту та за необхідності своєчасно внести корективи.

Рисунок 1.5. Послідовно здійснювані заходи з охорони інтелектуальної й кадрової складової економічної безпеки [28].

Рівень економічної безпеки підприємства суттєво коливається залежно від етапу його життєвого циклу. Особливо критичним є період заснування бізнесу, коли організація найбільш вразлива до двох ключових загроз. Перша пов'язана з можливими стратегічними прорахунками у ринковому позиціонуванні, друга - з потенційними помилками при розробці продукту чи послуги.

На початковому етапі існування підприємства такі загрози можуть мати фатальні наслідки для його подальшої діяльності. Саме тому в цей період

надзвичайно важливим стає питання захисту комерційної інформації та збереження конфіденційності бізнес-процесів.

Забезпечення екологічної безпеки підприємства можна представити у вигляді функціональної залежності такого типу:

$$F(Z, Q, m) \rightarrow \min, \quad (2.11)$$

де Z - витрати на заходи для дотримання екологічних норм;

Q - втрати від штрафних санкцій за порушення екологічних норм;

m - економічні збитки, що підприємство може зазнати через втрату доступу до міжнародних ринків, особливо в країнах, де діють суворіші екологічні стандарти щодо якості продукції.

При оцінці економічних показників широко використовуються різні методи нормалізації даних. В основі цих методів лежить зіставлення фактичних значень показника x_i з певним базовим параметром a . Як базовий параметр може виступати найбільше значення $x_{\max}$, найменше значення $x_{\min}$, середньоарифметичне для набору даних $[x_1, x_2, \dots, x_m]$, або встановлене нормативне (порогове) значення x_c .

Для комплексної оцінки рівня безпеки конкретної галузі економіки використовується система показників x_{ij} , де $j=1, \dots, m$ визначає тип показника, а $i=1, \dots, n$ - його порядковий номер. Інтегральний індекс безпеки для галузі розраховується як лінійна комбінація цих показників

$$I_i = \sum_{j=1}^m a_{ij} z_{ij} \quad (1.1)$$

де a_{ij} – вагові коефіцієнти, що визначають ступінь внеску j -го показника в інтегральний індекс i -ї сфери економіки;

z_{ij} – нормалізовані значення вхідних показників x_{ij} .

Цей індекс дорівнює 1 тоді, коли всі x_{ij} набувають “найкращих”, або оптимальних, значень, і 0 тоді, коли всі показники “найгірші”.

Вимоги до a_{ij} та z_{ij} :

усі a_{ij} задовольняють такі умови:

$$0 \leq a_{ij} \leq 1, \quad (1.2)$$

$$\sum_j a_{ij} = 1, \quad (1.3)$$

Кожен із z_{ij} є нормалізованим, тобто $0 \leq z_{ij} \leq 1$, причому $z_{ij} = 1$ відповідає оптимальному значенню, а $z_{ij} = 0$ – найгіршому.

Методика містить такі етапи конструювання інтегральної оцінки економічної безпеки:

формування множини індикаторів;

визначення характеристичних (оптимальних, порогових та граничних) значень індикаторів;

нормалізація індикаторів;

визначення вагових коефіцієнтів;

розрахунок інтегрального індексу.

2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «ЧАЙКА»

2.1. Загальна організаційна характеристика підприємства ФГ «Чайка»

Фермерське господарство "Чайка" здійснює свою діяльність як юридична особа відповідно до чинного законодавства та установчих документів, що визначають його права та обов'язки (детальніше в додатку А).

Господарство є спадкоємцем майнового комплексу та правових зобов'язань колишнього селянського господарства "Чайка", що підтверджується передавальним актом від 2004 року.

Для ведення господарської діяльності підприємство має всі необхідні атрибути: банківський рахунок, власну печатку та фірмовий штамп.

Підприємство офіційно зареєстроване та внесене до державного реєстру суб'єктів господарювання України.

Юридична адреса підприємства: 28220, с. Верблюжка, Верблюзька сільська рада, Новгородківський район, Кіровоградська область.

Головою господарства є власник майна і засновник Чайка Олександр Миколайович.

Фермерське господарство функціонує як єдиний майновий комплекс, що охоплює всі активи, включаючи внесені до статутного капіталу майно, накопичений нерозподілений прибуток, а також сукупність майнових зобов'язань та інших фінансових відповідальностей. Важливо підкреслити, що все майно господарства перебуває у повній власності його засновника.

Відповідно до статутних документів, керівник фермерського господарства наділений такими повноваженнями та обов'язками:

Представницькі функції:

- Виступає офіційним представником господарства у взаємодії з державними органами, підприємницькими структурами, громадськими організаціями та фізичними особами

- Здійснює юридично значущі дії від імені господарства в межах чинного законодавства
- Забезпечує захист інтересів фермерського господарства в судових інстанціях

Управлінські повноваження:

- Формує стратегічні напрямки розвитку господарства
- Координує операційну діяльність
- Здійснює управління майновими активами та фінансовими ресурсами
- Має право підпису фінансової документації
- Відповідає за створення належних умов праці

Кадрові питання:

- Реалізує кадрову політику, включаючи найм та звільнення працівників
- Встановлює внутрішній трудовий розпорядок
- Забезпечує дотримання виробничої дисципліни
- Має повноваження застосовувати дисциплінарні заходи

Головним завданням господарства є генерування прибутку через вирощування, переробку та збут сільськогосподарської продукції на наявних земельних угіддях.

Відповідно до чинного законодавства, підприємство має повноваження самостійно вести господарську діяльність на землі, забезпечуючи її цільове використання та дотримуючись екологічних норм щодо захисту навколишнього середовища.

Земельний фонд є ключовим активом, що забезпечує функціонування фермерського господарства.

У своїй діяльності підприємство використовує як власні, так і орендовані земельні ділянки. Проте існують певні недоліки в організації виробництва: ФГ «Чайка» зосереджується на вирощуванні однієї культури, що

порушує принципи раціонального сівообігу та не відповідає рекомендованим для регіону технологічним схемам вирощування.

Згідно з офіційною звітністю та відповідно до отриманих кодів економічної діяльності, підприємство "Чайка" спеціалізується на вирощуванні та реалізації продукції рослинного походження, зокрема зернових та олійних культур.(За КВЕД - 01.11)

Бухгалтерський облік господарської діяльності ведеться автономно, з регулярним поданням статистичних даних та адміністративної звітності до контролюючих органів.

З метою забезпечення фінансових операцій підприємство співпрацює з АТ КБ "Приватбанк", маючи рахунок з кредитним лімітом, що відповідає операційним потребам.

У ролі податкового агента господарство забезпечує своєчасне утримання та перерахування податку на доходи фізичних осіб, а також здійснює всі обов'язкові платежі до бюджету відповідно до встановлених законодавством термінів.

Як представник малого бізнесу, господарство "Чайка" подає спрощену фінансову звітність, що включає Баланс (форма №1-м) та Звіт про фінансові результати (форма №2-м).

Для оцінки структури товарного виробництва, яка корелює з особливостями землекористування, проведемо аналіз даних, представлених у таблиці 2.1 та на рисунку 2.1, базуючись на інформації з додатку В (Звіту про площі та валові збори сільськогосподарських культур).

Урожайність – один з найбільш важливих результативних показників землеробства та сільськогосподарського виробництва у цілому. Урожайність безпосередньо впливає на розмір валового збору. Проаналізуємо урожайність сільськогосподарських культур в ФГ «Чайка» (табл. 2.7).

Таблиця 2.1 - Динаміка та структура ріллі ФГ «Чайка» за 2019-2023 рр.

Види сільськогосподарських культур	Роки										В середньому за п'ять років	
	2019-р.		2020-р.		2021-р.		2022-р.		2023-р.		Га	% до підсумку
	Га	% до підсумку	Га	% до підсумку	Га	% до підсумку	га	% до підсумку	Га	% до підсумку		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Пшениця озима	-	-	24	28,3	17,0	20,0	-	-	24	28,33	13	15
Ячмінь озимий	17	19	-	-	18,0	21,0	-	-	-	-	7	8
Кукурудза на зерно	27,92	31	27,0	31,8	24,89	29,3	34,89	41,1	27	31,87	28,3	33
Соняшник	45	50	32,89	39,9	25,0	29,7	50,0	58,9	33,71	39,8	37,32	44
Всього	89,92	100	89,92	100	84,89	100	84,89	100	84,71	100	85,62	100

Таблиці 2.2 наочно демонструє, що урожайність більшості культур є не стабільною, а також не має стійкої тенденції змін. Негативним наслідком повномасштабного вторгнення є те, що зернові культури не вирощувалися у 2022 році, це обумовлено проблемами як збутової діяльності так і несприятливими кліматичним умовами (восени 2022 року, в умовах засухи, також було прийнято рішення про недоцільність посівів озимих культур).

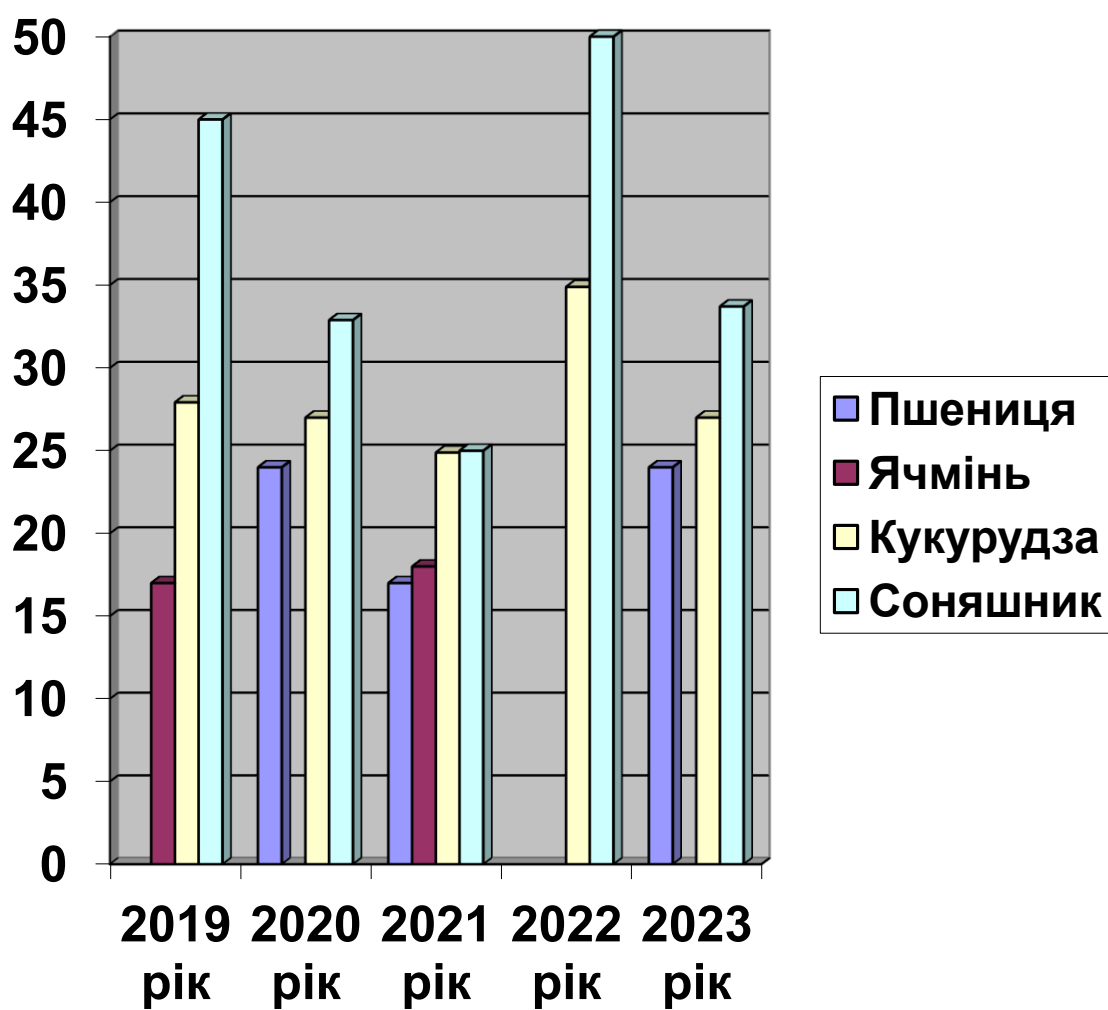

Рисунок 2.1. Динаміка та структура ріллі за 2019-2023 рр.

Таблиця 2.2 – Урожайність сільськогосподарських культур в ФГ «Чайка»

Показники	Урожайність, ц/га				Відхилення, +,-	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023	2021р./2020 р.	2022р./2021 р.
Пшениця озима	35,0	25,0	-	26	- 10,0	-
Ячмінь озимий	-	26,5	-	-	+26,5	-
Кукурудза	40,0	15,0	30,0	28	- 25,0	+15,0
Соняшник	20,0	22,0	19,0	20	+2,0	-3,0

2.2. Аналіз фінансово-економічної безпеки підприємства

Проаналізуємо динаміку та структуру активів, власного капіталу та зобов'язань ФГ «Чайка» (табл. 2.3, 2.4) за 2020-2023рр.

Таблиця 2.3- Фінансово-економічний аналіз підприємства за 2020-2021рр.

АКТИВ	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду	Зміна (гр.4-гр3)
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Незавершене будівництво	020	0,0	0,0	0
Основні засоби:				
залишкова вартість	030	0,0	0,0	0
первісна вартість	031	0,0	0,0	
знос	032	0,0	0,0	
Довгострокові біологічні активи				
справедлива (залишкова) вартість	035			
первісна вартість	036			
накопичена амортизація	037			
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040			0
Інші необоротні активи	070	0,5	0,5	0
Усього за розділом I	080	0,5	0,5	0
	Інші необоротні активи			
II.Оборотні активи				
Запаси:				
виробничі запаси	100	113,9	30,0	-83,9
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110	0,0	0,0	0
готова продукція	130	280,0	543,5	263,5
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:				
чиста реалізаційна вартість	160	0,0	0,0	0
первісна вартість	161	0,0	0,0	0
резерв сумнівних боргів	162			
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
з бюджетом	170		0,0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210			0
Поточні фінансові інвестиції	220			0
Грошові кошти та їх еквіваленти:				
в національній валюті	230	26,2	91,1	64,9
в іноземній валюті	240			0
Інші оборотні активи	250		0,0	0
Усього за розділом II	260	420,1	664,6	244,5
III. Витрати майбутніх періодів	270			0
БАЛАНС	280	420,6	665,1	244,5
Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду	
	2	3	4	
I. Власний капітал				
Статутний капітал	300			0
Додатковий вкладений капітал	320	0,5	0,5	0
Резервний капітал	340	0,0	0,0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	420,1	664,6	244,5
Неоплачений капітал	360			0
Усього за розділом I	380	420,6	665,1	244,5

II. Забезпечення наступних витрат і цільове фінансування	430				
III. Довгострокові зобов'язання	480				
IV. Поточні зобов'язання					
Короткострокові кредити банків	500				0
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510				0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	530				0
Поточні зобов'язання за розрахунками:					
з бюджетом	550				0
зі страхування	570	0,0	0,0		0
з оплати праці	580	0,0	0,0		0
Інші поточні зобов'язання	610				0
Усього за розділом IV	620	0,0	0,0		0
V. Доходи майбутніх періодів	630				0
БАЛАНС	640	420,6	665,1		244,5

2. Звіт про фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	Зміна (гр.3-гр4)
1	2	3	4	
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	531,2	343,4	187,8
Непрямі податки та інші вирахування з доходу	020	0,0	0,0	0,0

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	030	531,2	343,4	187,8
Інші операційні доходи	40	0,0	35,8	-35,8
Інші звичайні доходи	50	0,0	0,0	0,0
Надзвичайні доходи	60	0,0	0,0	0,0
Разом чисті доходи	70	531,2	379,2	152,0
Збільшення (зменшення) залишків незавершеного виробництва і готової продукції	80	0,0	0,0	0
Матеріальні затрати	90	255,4	285,4	-30,0
Витрати на оплату праці	100			0,0
Відрахування на соціальні заходи	110			0,0
Амортизація	120			0,0
Інші операційні витрати	130	31,3	27,4	3,9
у тому числі	131			
	140			
Інші витрати	150			
Надзвичайні витрати	160			
Податок на прибуток	170	0,0		0,0
Разом витрати	180	286,7	312,8	-26,1
Чистий прибуток	190	244,5	66,4	178,1

Таблиця 2.4 - Фінансово-економічний аналіз ФГ «Чайка» за 2022-2023рр.

АКТИВ	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду	Зміна (гр.4-гр3)
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Незавершене будівництво	020	0,0	0,0	0
Основні засоби:				
залишкова вартість	030	360,0	340,0	-20
первісна вартість	031	640,0	640,0	
знос	032	280,0	300,0	
Довгострокові біологічні активи				
справедлива вартість	035	0,0		
первісна вартість	036	0,0		
накопичена амортизація	037	0,0		
Довгострокові фінансові інвестиції:			0,0	
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	0,0	0,0	0
Інші необоротні активи	070	0,5	0,5	0
Усього за розділом I	080	360,5	340,5	-20
II. Оборотні активи				
Запаси:				
виробничі запаси	100	140,5	150,6	10,1
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110	0,0	0,0	0
готова продукція	130	620,4	658,2	37,8
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:				
чиста реалізаційна вартість	160	0,0	0,0	0
первісна вартість	161	0,0	0,0	0
резерв сумнівних боргів	162	0,0	0,0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
з бюджетом	170	0,0		0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	5,3	2,5	-2,8
Поточні фінансові інвестиції	220	0,0	0,0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:				
в національній валюті	230	25,0	15,0	-10
в іноземній валюті	240	0,0	0,0	0
Інші оборотні активи	250	0,0	0,0	0
Усього за розділом II	260	791,2	826,3	35,1
III. Витрати майбутніх періодів	270	0,0	0,0	0
БАЛАНС	280	1151,7	1166,8	15,1
Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду	
	2	3	4	
I. Власний капітал				
Статутний капітал	300	0,0	0,0	0
Додатковий вкладений капітал	320	360,5	340,5	-20
Резервний капітал	340	0,0	0,0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	739,1	826,3	87,2
Неоплачений капітал	360	0,0		0
Усього за розділом I	380	1099,6	1166,8	67,2
II. Забезпечення наступних витрат і цільове фінансування	430			
III. Довгострокові зобов'язання	480			

IV. Поточні зобов'язання					
Короткострокові кредити банків	500	0,0	0,0		0
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0,0			0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	530	0,0	0,0		0
Поточні зобов'язання за розрахунками:					
з бюджетом	550	8,1	0,0		-8,1
зі страхування	570	0,0	0,0		0
з оплати праці	580	0,0	0,0		0
Інші поточні зобов'язання	610	44,0	0,0		-44
Усього за розділом IV	620	52,1	0,0		-52,1
V. Доходи майбутніх періодів	630	0,0			0
БАЛАНС	640	1151,7	1166,8		15,1

2. Звіт про фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	Зміна (гр.3-гр4)
1	2	3	4	
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	517,0	329,0	188,0
Інші вирахування з доходу	020	0,0	0,0	0,0
Чисий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	030	517,0	329,0	188,0
Інші операційні доходи	40	0,0	80,7	-80,7
Інші звичайні доходи	50	0,0	0,0	0,0
Надзвичайні доходи	60	0,0	0,0	0,0
Разом чисті доходи	70	517,0	409,7	107,3
Збільшення (зменшення) залишків незавершеного виробництва і готової продукції	80		0,0	0,0
Матеріальні затрати	90	335,6	245,3	90,3
Витрати на оплату праці	100	0,0	0,0	0,0
Відрахування на соціальні заходи	110	0,0	0,0	0,0
Амортизація	120	0,0	0,0	0,0
Інші операційні витрати	130	85,4	82,0	3,4
у тому числі:	131			
	140			
Інші звичайні витрати	150	8,8	7,9	
Надзвичайні витрати	160		0,0	
Податок на прибуток	170	87,2		
Разом витрати	180	517,0	335,2	181,8
Чистий прибуток	190	0,0	74,5	-74,5

Проаналізуємо динаміку та структуру власного капіталу та зобов'язань ФГ «Чайка» (табл. 2.2).

Рівень фінансової стабільності підприємства значною мірою визначається раціональністю співвідношення власних та залучених фінансових ресурсів. Суб'єкти господарювання мають можливість суттєво

покращити результативність своєї діяльності шляхом розробки та впровадження виваженої фінансової стратегії.

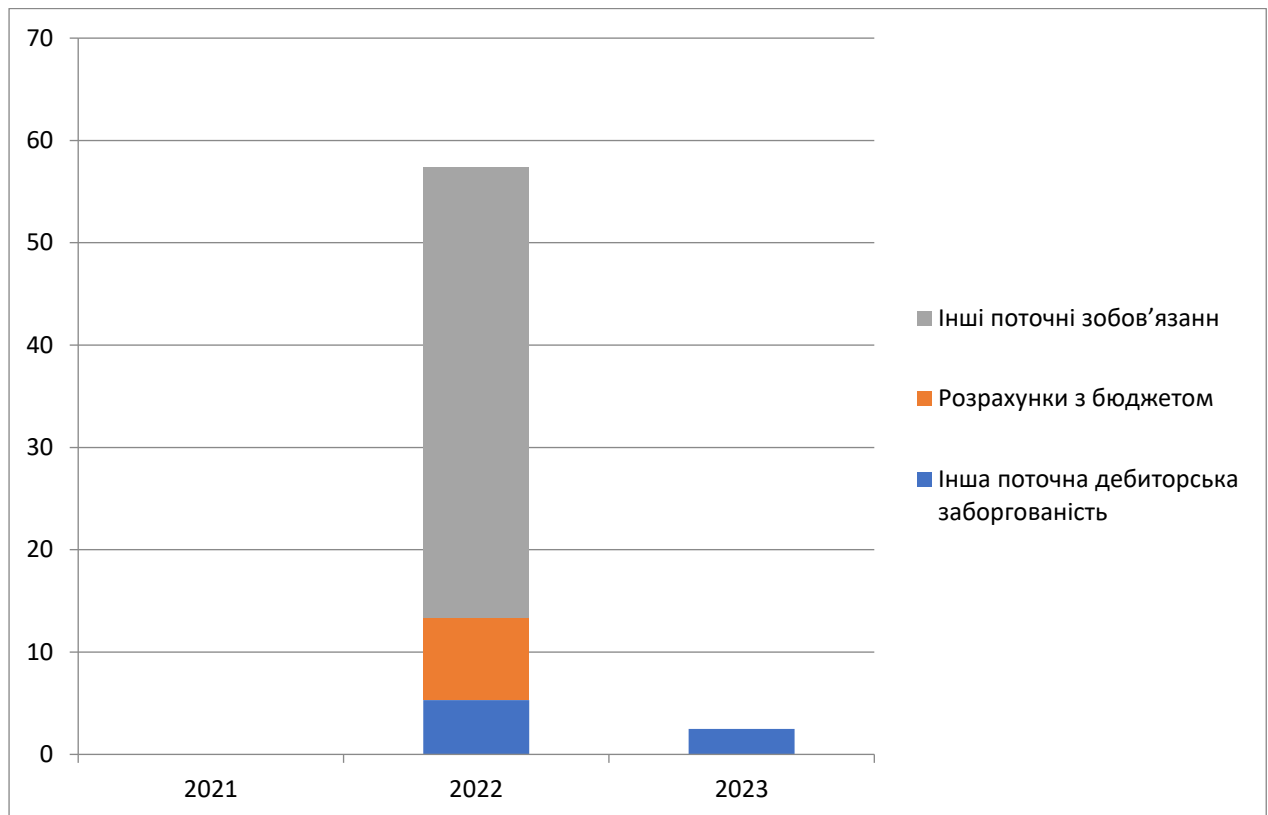

Рисунок. 2.2. Аналіз поточних зобов'язань і забезпечень

Позитивним моментом, який свідчить про розвиток підприємницької діяльності є те, що валюта балансу збільшилась приблизно втричі. З одного боку, це можна пояснити рівнем інфляції, з іншого це обумовлено надходженням необоротних активів та збільшенням перехідних залишків готової продукції, отже на підприємстві була змінена збутова політика (відкладений збут). Підприємство, що досліджувалося, не мало необоротних активів на балансі до 2022 року, і тому оборотні активи мали велику частку активів – 100 %, серед яких найбільшою була питома вага на готову продукцію та виробничі запаси. В 2022 році підприємство, все-таки поставило на баланс такі необоротні активи як: трактор, культиватор, сівалку, які використовувались і раніше, проте не були поставлені на баланс. Ці активи були оприбутковані як надлишки, які виявлені під час інвентаризації. Але власник, коли їх придбав, в

обмін на продукцію, документально не оформив це. Постанова на баланс була обумовлена вимогами потенційних кредиторів, для забезпечення повернення кредитних ресурсів.

Фермерське господарство характеризується особливою структурою власного капіталу, де домінує зароблений капітал у формі нерозподіленого прибутку та додаткових коштів, без формування внесеного капіталу. Під час проведення інвентаризації було виявлено додаткові активи у вигляді тари та сільськогосподарського обладнання, що сформували додатковий капітал підприємства. Важливим показником успішного розвитку є стабільна динаміка зростання прибутковості господарства.

Аналіз фінансової звітності свідчить про відсутність поточних зобов'язань, що пояснюється суворим дотриманням платіжної дисципліни при здійсненні торговельних операцій та своєчасним виконанням податкових зобов'язань. Втім, для забезпечення інноваційного розвитку підприємству рекомендується розглянути можливість залучення кредитних ресурсів.

Водночас викликає занепокоєння поява дебіторської заборгованості на початок 2022 року та збереження цієї тенденції протягом 2023 року. Це зумовлює необхідність запровадження ефективної системи моніторингу дебіторської заборгованості та розробки комплексу заходів впливу на боржників для покращення платіжної дисципліни.

Економічна діяльність господарства базується на отриманні грошових надходжень від збуту аграрної продукції. Фінансовий результат від основної діяльності формується як різниця між валовим доходом та повною собівартістю реалізованої продукції.

Протягом 2021-2022 років спостерігалася тенденція до збільшення площ під технічними культурами. Одночасно відбулося суттєве зростання доходів від реалізації, що обумовлено як зміною цінової політики, так і загальними інфляційними тенденціями в економіці.

Якщо розглядати зміни, що відбулися за ці роки, то вони позитивні, тобто дохід істотно збільшився. Якщо розглянути, що відбувалося за останні 3

роки, то можна побачити коливання доходів, яке обумовлено сільськогосподарським характером виробництв та великою залежністю від кліматичних умов. При цьому спостерігається негативна тенденція зміни доходів в сторону зменшення. У 2020 році значна частка інших операційних доходів обумовлена операцією з продажу виробничих запасів, що не використовувались. У 2022 році специфіка формування фінансових результатів стосується дотримання норм П(С)БО 30 «Біологічні активи» саме в частині оцінки готової продукції за справедливою вартістю.

Структура витрат підприємства, згідно із звітністю про формування фінансових результатів, за останні 4 роки наведена у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка та структура витрат ФГ «Чайка» в системі формування фінансових результатів за 2020-2023рр.

№ п / п	Показники	2020 р.	Пито -ма вага (у%)	2021 р.	Пито -ма вага (у%)	2022р.	Пито -ма вага (у%)	2023 р.	Пито -ма вага (у%)	Відхилен- ня 2022 р. до 2020 р. (+;-)
1	Витрати, що становлять собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	285,4	91,3	255,4	89,1	245,3	73,2	335	78,0 5	+49,6
2.	Інші операційні витрати	27,4	8,7	31,3	10,9	82,0	24,5	85,4	19,9	+58,0
3	Інші витрати	-	-	-	-	7,9	2,3	8,8	2,05	+8,8
	Всього витрат	312,8	100	286,7	100	335,2	100	429,2	100	+116,4

Аналіз витрат показує, що у формуванні фінансових результатів спостерігається несуттєве коливання за роками, це обумовлено наявністю ринкових коливань та збутовою політикою (перехідні залишки готової продукції яка вироблена у попередньому році, а реалізується у звітному), коливаннями собівартості одиниці продукції у наслідок різної урожайності за роками, а також відносно постійним характером адміністративних витрат. У

структурі витрат господарства щодо виробництва продукції, відповідно до даних бухгалтерського обліку майже 85% обіймають матеріальні добриво та паливо. Вартість посадкового матеріалу є незначною, що обумовлено тим, що підготовкою посадкового матеріалу займаються в самому господарстві.

У складі обігових засобів підприємства для планування потреб необхідно виокремлювати:

- нормовані обігові кошти (виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція на складах);
- ненормовані обігові кошти (грошові кошти, а також їх еквіваленти, дебіторська заборгованість тощо).

Суттєвим недоліком господарства є відсутність нормування оборотного капіталу, а також відсутність власних складських приміщень. Оскільки досліджуване підприємство є мікропідприємством, для нього доцільним є участь у функціональних кооперативах, таких як заготівельний, або збутовий. Продуктивний капітал господарства представлено переважно оборотним, тому необхідно оптимізувати структуру і замість використання техніки, на умовах оренди, придбання сільськогосподарської техніки.

Як підсумок приведемо деякі основні показники, що визначають як положення підприємства на ринку, так і його фінансово-економічну безпеку (табл. 2.6).

Аналіз (табл. 2.6, 2.7) дає підстави визначити фінансовий стан ФГ «Чайка» за 2021-2022 рр. як задовільний, а вже у 2023 р., коли підприємство вийшло на 0 чистого прибутку як не задовільний.

Важливо оцінити наскільки ефективно фермерське господарство використовує свої ресурси (засоби), це дозволяє зробити аналіз ділової активності.

Сповільнення оборотності, потребує додаткового вкладення засобів, що може сприяти погіршенню фінансового стану підприємства.

Підприємство працювало без кредиторської та дебіторської заборгованостей до 2022р.

Таблиця 2.6 - Аналіз показників фінансово-економічної безпеки підприємства

Показники	Розрахункові показники			Середній показник
	2021	2022	2023	
1	3	4		5
1. Аналіз майнового стану підприємства				
1.1. Коефіцієнт зносу основних засобів	#####	0,44	0,47	#ДІЛЕННЯ/0!
2. Аналіз ліквідності підприємства				
2.1. Коефіцієнт покриття	#####	15,19	#ДІЛЕННЯ/0!	#ДІЛЕННЯ/0!
2.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	#####	0,58	#ДІЛЕННЯ/0!	#ДІЛЕННЯ/0!
2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	#####	0,48	#ДІЛЕННЯ/0!	#ДІЛЕННЯ/0!
2.4. Чистий оборотний капітал, тис. грн.	664,60	739,10	826,30	743,33
3. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства				
3.1. Коефіцієнт платоспроможності	1,00	0,95	1,00	0,98
3.2. Коефіцієнт фінансування	0,00	0,05	0,00	0,02
3.3. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	1,00	0,93	1,00	0,98
3.4. Коефіцієнт маневреності власного	1,00	0,67	0,71	0,79
4. Аналіз ділової активності підприємства				
4.1. Коефіцієнт оборотності активів	0,98	0,36	1,78	1,04
4.2. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	#####	81,23	510,62	#ДІЛЕННЯ/0!
4.3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	#####	124,15	530,26	#ДІЛЕННЯ/0!
4.4. Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	#####	2,94	0,69	#ДІЛЕННЯ/0!
4.5. Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	#####	4,49	0,71	#ДІЛЕННЯ/0!
4.6. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	#####	1,03	3,23	#ДІЛЕННЯ/0!
4.7. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,98	0,37	1,82	1,06
5. Аналіз рентабельності підприємства				
5.1. Коефіцієнт рентабельності активів	0,45	0,08	0,00	0,18
5.2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,45	0,08	0,00	0,18
5.3. Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,46	0,23	0,00	0,23

Таблиця 2.7 - Оцінка фінансових результатів діяльності ФГ «Чайка» за 2021-2023рр.

Показник	за 2021 рік (базовий період)	за 2022 рік			за 2023 рік _____ кв (приведено до року)			
	абсолютна величина, тис. грн.	абсолютна величина, тис. грн.	абсолютне відхилення, тис.грн.	відхилення, %	абсолютна величина, тис. грн.	абсолютне відхилення, тис.грн.	відхилення, %	відхилення від показників такого ж періоду базового року, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Валовий прибуток	531,20	329,00	-202,20	-38,06	2068,00	1739,00	528,57	289,31
Чистий прибуток	244,50	74,50	-170,00	-69,53	0,00	-74,50	-100,00	-100,00

Аналізуючи приведені дані (ріст, зниження показників) потрібно враховувати зміну показників рентабельності. Коефіцієнти рентабельності

реалізації та рентабельності активів коливаються протягом періоду, що досліджується. У 2022р. показник рентабельності активів є найнижчим, це пов'язано зі складностями, що спричинила війна.

Отже, підприємство є платоспроможним, показники рентабельності та обсяги прибутків дають підставу позитивно оцінити можливості використання власних ресурсів. Так, за 2022 рік загальна рентабельність підприємницької діяльності склала 22,2%, виробнича рентабельність – 30,3%, а рентабельність власного капіталу – 20,6%. Але масштаби діяльності мікропідприємства не забезпечують можливості розвитку, зокрема інноваційного, господарства за рахунок власних ресурсів.

У фермерському господарстві основним інвестором виступає сам фермер, однак сучасні економічні реалії вимагають диверсифікації джерел фінансування, включаючи як власні, так і зовнішні ресурси. Аналіз фінансового стану підприємства вказує на обмеженість власного капіталу, що актуалізує потребу залучення додаткових коштів через різні фінансові інструменти, серед яких перспективним є фінансовий лізинг.

В українській економіці операції фінансового лізингу набувають все більшої популярності серед суб'єктів господарювання. Законодавча база країни всебічно регулює лізингові відносини: фундаментальні принципи закріплені в Цивільному та Господарському кодексах, а специфіка взаємовідносин між учасниками лізингових операцій детально регламентована Законом України № 723 "Про фінансовий лізинг".

Кадрова структура господарства має мінімалістичний характер: керівництво здійснюється Головою, оформленим на мінімальну заробітну плату, а виробничі процеси забезпечуються тимчасовими працівниками. Така модель трудових відносин не сприяє формуванню довгострокової зацікавленості персоналу в розвитку підприємства, особливо в контексті впровадження інновацій.

Фінансова політика господарства характеризується повною опорою на власний капітал, про що свідчить відсутність кредиторських зобов'язань

протягом аналізованого періоду. Це відображається у максимальному значенні коефіцієнта автономії, який становить 1, що унеможлиблює проведення традиційного фінансового аналізу за показниками заборгованості.

Наступним індикатором ліквідності й платоспроможності, а також фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств є показник наявності власного оборотного капіталу. Незважаючи на загальне зростання власних оборотних коштів у динаміці велика кількість господарств не забезпечені власним оборотним капіталом взагалі. Досліджуване господарство забезпечене оборотним власним капіталом, проте у господарства не вистачає власних коштів та довгострокових джерел фінансування не лише на утворення певної частки оборотних активів, а й на цілковите забезпечення фінансування необоротного капіталу. Тобто досліджуване підприємство недостатньо забезпечено власним оборотним капіталом, зокрема фінансовим що знижує його здатність до маневреності у виробничо-господарської діяльності.

Для досліджуваного підприємства з огляду на відсутність у звітності багатьох статей є можливість розрахувати лише деякі показники, а саме на користь оцінки підприємства як ліквідного вказують такі показники, як співвідношення оборотних активів до найбільш короткотермінових зобов'язань. Так підприємство, на початок 2024 року сплатило всі зобов'язання з оренди земельних паїв та платежів до бюджету. Всі поточні платежі сплачують у місяці їх нарахування (ПДФО, ЄСВ). Заборгованості по товарних операціях господарство не має, проте дебіторська заборгованість має місце. У структурі активів господарства значна частка належать залишкам готової продукції. Якісна характеристика готової продукції, що є у підприємства та аналіз можливого ринку збуту дає підстави визнати, що оборотні активи в частині готової продукції є високоліквідними. Проблемними ліквідними є виробничі запаси у формі незавершеного виробництва, що становлять по підприємству. Відповідно є можливим оцінити активи господарства як в цілому ліквідні. Показники, що характеризують абсолютну ліквідність та показники, що характеризують швидку ліквідність за даними балансу не

розраховуються з огляду на відсутність поточних зобов'язань. Це дає підстави оцінити ліквідність балансу ФГ «Чайка» як високу і таку, що не викликає сумніву.

Формування обігових коштів підприємства має ґрунтуватися на таких основних принципах: самостійного розпорядження своїми обіговими коштами; визначення оптимальної потреби обігових коштів через їх нормування; використання раціональних джерел фінансування обігових коштів; контроль і аналіз ефективності використання обігових коштів з метою прискорення їх обертання.

2.3. SWOT-аналіз діяльності ФГ «Чайка»

Проаналізуємо зовнішнє та внутрішнє середовище ФГ «Чайка», використавши матрицю SWOT-аналізу, в основі якої покладена теорія М.Портера про конкурентоспроможність компанії у власній галузі (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – SWOT-аналіз діяльності підприємства

Можливості ¹	Загрози ²
1 ¹	2 ¹
- збільшення частки на ринку¹ - стабільний та зростаючий попит на продукцію¹ - використовувати цінові переваги, зменшувати витрати¹ - розробка альтернативних стратегій¹ - збільшення населення¹ - підвищення добробуту населення¹ - екологічні програми¹ - залучення іноземних інвестицій²	- нестабільність в економіці¹ - посилення дії конкурентного середовища¹ - підвищення вартості землі¹ - непередбачувана політика уряду¹ - нестача фінансових ресурсів¹ - зменшення кількості населення¹ - зниження платоспроможності населення¹ - технологічна перевага конкурентів¹ - зниження рівня іміджу менеджерів¹ - нехтування ціновою політикою¹ - стихійні лиха, війна²

Сильні сторони		Слабкі сторони	
3		4	
- новаторство, наявність інноваційного ресурсу/-інноваційних технологій - відсутність довгострокових боргів - конкурентоспроможність - низькі витрати - наявність творчої активності персоналу - імідж компанії - цінові переваги - система стимулювання - партнери		- мала частка ринку - нестача фінансових ресурсів для розширеного відтворення - відсутність договорів страхування від стихійних, воєнних дій - необхідність збільшення фінансових ресурсів для поповнення основних засобів	
Поле СІМ (заходи) - Кооперування з іншими підприємствами для реалізації спільних проєктів - Вихід на нові регіональні ринки	Поле СІЗ (заходи) - Впровадження новітніх технологій виробництва, що знижують собівартість робіт і послуг та забезпечать їх якість - Визначення можливостей отримання сертифікатів міжнародних екологічних стандартів	Поле СДМ (заходи) - Впровадження методів стратегічного управління	Поле СДЗ (заходи) - Визначення можливостей впровадження нових технологій

Розглянемо більш ширше вплив можливостей на розвиток підприємства
таблиця 2.9.

Таблиця 2.9.— Матриця можливостей підприємства

Ймовірність використання можливості	Вплив можливості на підприємство		
	Сильний	Помірний	Незначний
Висока	Збільшення частки на ринку. Розширення географічних сегментів ринку	Розробка альтернативних стратегій	
Середня	Залучення власного капіталу або кредитування для розширення і відтворення. Використання цінкових переваг, зменшення витрат	Розширення асортименту. Стабільний та зростаючий попит на продукцію	
Низька		Підвищення добробуту населення	Найм нових працівників. Збільшення населення

Аналіз стратегічних можливостей розвитку підприємства виявив наступні перспективні напрямки:

По-перше, існує можливість нарощування виробничого потенціалу через залучення додаткового власного капіталу або кредитних ресурсів. Це відкриває перспективи для модернізації сільськогосподарського обладнання, хоча і створює додаткове фінансове навантаження у вигляді відсоткових платежів. Варто відзначити, що наразі підприємство дотримується консервативної фінансової політики, орієнтуючись на власні ресурси.

По-друге, теоретично можливе залучення закордонних інвестицій, проте в умовах поточного воєнного стану в Україні ця опція тимчасово втратила свою актуальність через підвищені ризики для іноземних інвесторів.

По-третє, існує потенціал для розширення ринкової присутності підприємства. Збільшення обсягів продажу може бути досягнуто через активізацію маркетингової діяльності, зокрема посилення рекламних кампаній у соціальних мережах.

Найбільш перспективним напрямком розвитку вбачається оптимізація виробничих процесів з акцентом на ефективне використання наявних ресурсів. Такий підхід дозволить підвищити продуктивність без значних додаткових інвестицій.

Розглянемо матрицю загроз підприємства таблиця 2.10.

Таблиця 2.10 – Матриця загроз підприємства

Імовірність настання загроз	Вплив загроз на підприємство			
	Руйнівний	Катастрофічний	Важкі наслідки	Легкі наслідки
Висока	Непередбачувана політика уряду. Стихійні лиха, війна	Зниження платоспроможності населення	Посилення дії конкурентного середовища. Нестабільність в економіці. Зменшення кількості населення	
Середня			Невідповідність (нестача) фінансових ресурсів. Технологічна перевага конкурентів	
Низька			Підвищення вартості землі. Нехтування ціновою політикою	Зниження рівня іміджу менеджерів

Висновки по загрозах підприємства:

Сучасний стан підприємства характеризується дефіцитом фінансових ресурсів, що особливо загострився в умовах воєнного стану в Україні. Це зумовлює необхідність пошуку альтернативних джерел фінансування та можливостей кредитування для підтримки операційної діяльності.

Суттєвим викликом є технологічне відставання від конкурентів, що актуалізує питання модернізації матеріально-технічної бази через придбання сучасного сільськогосподарського обладнання.

Проведений SWOT-аналіз ФГ "Чайка" виявив значну кількість потенційних загроз для діяльності підприємства. Важливо розуміти динамічний характер стратегічного середовища: невикористані можливості можуть трансформуватися у загрози, якщо ними скористаються конкуренти. Водночас, своєчасне виявлення та адекватне реагування на потенційні загрози

здатне створити додаткові конкурентні переваги для підприємства.

Ключовим аспектом ефективного стратегічного аналізу є якість інформаційного забезпечення. Недостатність або недостовірність даних може призвести до спотворення результатів аналізу та, як наслідок, прийняття помилкових управлінських рішень. Тому критично важливим є впровадження системи постійного моніторингу бізнес-середовища та регулярного оновлення аналітичної бази для забезпечення обґрунтованості стратегічних рішень.

Проведемо оцінку конкурентів, найближчих за розташуванням, тобто с.Верблюжка, Новгородківський район, Кіровоградська область (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 — Оцінка основних конкурентів

Назва підприємства	Основний напрям діяльності / наявність земельних ресурсів	Ранжування
ТОВ «Верблюжка» машино-технологічна станція	Соняшник 513,31 га	I
ТОВ «Північ Агро»	Соняшник 325,8 га	II
ФГ «Олійник В»	Кукурудза 10 га	III
ФГ «Юність»	Соняшник 74,48 га	V
ФГ «Олізія»	Соняшник 122,38 га	IV
ФГ «Рубін»	Соняшник 140,01 га	III
ФГ «АГРО-ЛІДЕР-ЗР»	Соняшник 36,73 га	VI
Селянське (фермерське) господарство «Лекович»	Кукурудза 18,3 га	VII
ФГ «Лепта»	Кукурудза 3 га	VIII

Як бачимо наше підприємство диверсифікує ризики – вирощує декілька видів продукції рослинництва, на відміну від конкурентів, які займаються, частіш за все, вирощуванням монокультури, має середній за розміром земельний ресурс. Найбільшими конкурентами щодо вирощування соняшника

(на 2022 р.) ФГ «Чайка» (50 га) є ТОВ «Верблюзька машино-технологічна станція», ТОВ «Платіnum Агро», ФГ «Юність», ФГ «Олгія» та ФГ «Рубін», з більшими площами посіву. Отже, більшість господарств зосереджені на вирощуванні соняшнику. Найбільшими конкурентами щодо вирощування кукурудзи (на 2022р.) ФГ «Чайка» (34,89га) є ФГ «Олійник В», ФГ «Лекович» та ФГ "Лепта", з меншими площами посіву. Озиму пшеницю конкуренти, в своїй більшості, не вирощують, тому, на наш погляд, доцільно приділити більше уваги вирощуванню цієї культури.

3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФГ «ЧАЙКА»

3.1. Заходи щодо покращення економічної безпеки ФГ «Чайка»

В сучасних умовах ключовим фактором конкурентоспроможності аграрного виробництва, особливо у галузі рослинництва, виступає безпечність продукції. Згідно з положеннями Всесвітнього продовольчого саміту 1996 року, концепція продовольчої безпеки реалізується за умови постійного забезпечення населення фізичним, соціальним та економічним доступом до достатньої кількості безпечних і поживних харчових продуктів, що відповідають їхнім дієтичним потребам та харчовим перевагам для підтримки активного і здорового способу життя.

Пріоритетними напрямками розвитку галузі рослинництва на сучасному етапі визначено:

Забезпечення виробництва високоякісної екологічної продукції при оптимізації енергетичних і трудових витрат та максимізації продуктивності з одиниці площі. Це потребує впровадження прогресивних сортових технологій, інтенсивних методів виробництва та ресурсоощадних екологічно збалансованих підходів.

Гармонізація інтенсифікації рослинницького виробництва з комплексними заходами агротехнічного, агрохімічного та меліоративного характеру, спрямованими на підтримку та відновлення родючості ґрунтового покриву.

Впровадження науково обґрунтованої системи сортозміни сільськогосподарських культур та їх оптимального розміщення у сівозмінах для створення сприятливих умов вирощування та мінімізації логістичних витрат при транспортуванні врожаю.

Модернізація виробничого процесу через використання сучасних високопродуктивних агротехнічних комплексів та забезпечення їх раціональної експлуатації.

Мінімізація втрат продукції на всіх етапах виробничого циклу: від вирощування сільськогосподарських культур до збирання та транспортування врожаю.

Запровадження раціонального підходу до використання виробничих ресурсів, що передбачає оптимізацію внесення добрив, ефективне управління водними ресурсами при зрошенні, виважене застосування засобів захисту рослин та впровадження комплексної системи протиерозійного захисту.

Забезпечення високого рівня професійної підготовки персоналу всіх ланок агропромислового виробництва, вдосконалення системи організаційно-господарського управління та економічного планування. Особлива увага приділяється створенню ефективної системи оперативного інформування для своєчасного проведення агротехнічних заходів та запобігання критичним ситуаціям у процесі рослинницького виробництва.

Впровадження ресурсозберігаючих технологій є ключовим фактором вирішення комплексних завдань аграрного сектору. Серед пріоритетних цілей - підвищення врожайності культур, покращення якісних характеристик продукції та забезпечення екологічного захисту ґрунтів, водних ресурсів і атмосферного повітря від забруднення. Попри доведену ефективність традиційних методів вирощування зернових, що дозволяють економити значні обсяги ресурсів, перехід до інноваційних ресурсозберігаючих технологій стає необхідною умовою сучасного сільськогосподарського виробництва.

За останні 3-5 років у технологіях вирощування зернових і інших сільськогосподарських культур відбулись революційні зміни, які стали можливими завдяки науково-технічному прогресу. До них можна віднести зміну структури посівних площ, нові техніко-технологічні можливості, появу нових сортів і гібридів, використання мікродобрив, засоби захисту рослин, біостимуляторів тощо.

Зміна структури посівних площ. У світі та Україні завершився перехід на вирощування сільськогосподарських культур у малоротаційних сівозмінах (2-3 поля) та монокультурі. У структурі посівних площ в Україні зернові культури займають 70 %, тобто щонайменше 20 % будуть висіватися зернові по зернових. Дуже проблемним при побудові сівозмін з малою кількістю культур є соняшник, який є одним із найгірших попередників для більшості культур. Тому важливим позитивним моментом є розширення посівних площ ріпаку, який сприяє підвищенню родючості ґрунту, виконує фітосанітарну функцію, слугує добрим попередником для зернових культур. Крім того, є думка, що повернутися до сівозмін примусять технології No-till, тому що монокультурне вирощування за технології прямої сівби – це прямий шлях до банкрутства.

Інноваційні підходи до технічного оновлення рослинницької галузі характеризуються впровадженням багатофункціональних агрегатів, здатних виконувати комплекс операцій за один технологічний прохід. Такий підхід забезпечує мінімізацію механічного навантаження на ґрунтовий покрив, знижує рівень деградації ґрунтової структури та оптимізує витрати паливно-мастильних матеріалів.

Останнє десятиліття відзначилося революційними змінами в технічному оснащенні аграрного сектору. На полях з'явилися сучасні високотехнологічні машини: ротаційні плуги, інтегровані комплекси підготовки ґрунту, комбіновані посівні агрегати, автономні обприскувачі та високопродуктивні зернозбиральні комбайни.

Більшість сучасної сільськогосподарської техніки оснащується GPS-навігацією, що дозволяє оптимізувати експлуатаційні характеристики машин та раціоналізувати використання виробничих ресурсів, включаючи посівний матеріал, агрохімікати та засоби захисту рослин.

Системи точного землеробства забезпечують:

- Автоматизований контроль основних функцій тракторної техніки
- Систематичний моніторинг врожайності

- Цифрове картографування сільськогосподарських угідь
- Диференційоване внесення добрив у режимах off-line (базуючись на показниках забезпеченості ґрунту поживними елементами) та on-line (відповідно до поточних потреб культур).

Сучасний ринок пропонує широкий спектр програмно-технічних рішень для точного землеробства від провідних виробників: Fieldstar від Agko, Agrom від Claas, Afs від Case, Green-Star від Deere&Company та інші інноваційні системи.

Тобто пропонуємо модель, на основі формули (1.2) як загальну характеристику внеску темпів приросту факторів сільськогосподарського виробництва, з врахуванням інноваційних тенденцій, в темпи приросту прибутку можна записати

$$y(t) = \alpha(t)k(t) + \beta(t)l(t) + \gamma$$

де $\alpha(t)$, $\beta(t)$ - еластичності вирощування продукції по капіталу і праці відповідно,

γ – вплив інноваційного розвитку.

Ця модель важлива для прийняття рішень при управлінні ризиками в системі економічної безпеки.

Всі напрямки на ефективність діяльності підприємства діють різною мірою. На кожному з періодів функціонування підприємства необхідно націлюватись до найбільш кращих і суттєвих за результативністю з них. Таким чином, резерви покращення ефективності діяльності підприємства сприятимуть економічній безпеці його, а це одна з важливих проблем сучасних підприємств, зокрема сільськогосподарських.

Використання ресурсних факторів дозволить підприємству ФГ «Чайка» розробити програму заходів, які спрямовані на підвищення економічної безпеки за рахунок особистих можливостей.

Для оптимізації використання основних засобів рекомендується впровадження наступних інтенсивних методів підвищення ефективності:

Модернізація виробничої бази:

- Оптимізація структурного складу основних фондів
- Впровадження автоматизованих систем та механізація виробничих процесів

- Технологічне оновлення виробничих потужностей
- Скорочення виробничих циклів

Вдосконалення організації виробництва:

- Раціоналізація структури виробничого обладнання з усуненням проблемних ділянок

- Модернізація технологічних процесів
- Запровадження інноваційних підходів до організації праці та виробництва

- Усунення неефективних етапів у виробничому ланцюгу

Розвиток людського капіталу:

- Підвищення кваліфікації персоналу, що обслуговує основні засоби
- Впровадження програм професійного розвитку працівників

Оптимізація ресурсного забезпечення:

- Забезпечення комплексного використання сировинних ресурсів
- Підвищення якісних характеристик сировини
- Досягнення максимального завантаження виробничих потужностей підприємства

Для прискорення оборотності оборотних коштів підприємства доцільно впроваджувати комплекс заходів за такими стратегічними напрямками:

Оптимізація управління виробничими запасами:

- Визначення економічно обґрунтованих обсягів складських запасів
- Імплементация логістичних схем постачання, що відповідають виробничим потребам

- Застосування збалансованого підходу до співвідношення якості та вартості при формуванні запасів

Вдосконалення виробничого процесу:

- Мінімізація тривалості виробничого циклу

- Освоєння інноваційних ресурсозберігаючих технологій
- Зниження показників енергоємності та матеріаломісткості

виробництва

Рационалізація використання ресурсів:

- Впровадження системи ефективного використання матеріальних ресурсів

- Організація комплексної переробки сировини
- Розробка технологій утилізації виробничих відходів
- Створення замкнутого циклу використання вторинних ресурсів

Модернізація та мотивація:

- Оновлення виробничої інфраструктури
- Розробка системи матеріального стимулювання працівників за ефективного використання ресурсів

- Впровадження культури ресурсозбереження на підприємстві

В контексті оптимізації комерційної діяльності пріоритетними напрямками розвитку є:

- Модернізація маркетингової стратегії та розширення каналів збуту
- Оптимізація циклу реалізації готової продукції
- Розробка ефективної системи стимулювання продажів
- Удосконалення механізму розрахунків за відвантажену продукцію
- Впровадження сучасних методів управління дебіторською заборгованістю
- Формування оптимальних моделей співпраці з фінансовими установами щодо кредитування та обслуговування платіжних операцій

Враховуючи екологічні аспекти землекористування, для досліджуваного господарства рекомендується впровадження інноваційних агротехнологій, орієнтованих на збереження структурної цілісності та підвищення родючості ґрунтів.

Забезпечення конкурентоспроможності зернового виробництва потребує комплексного підходу до управління реорганізаційними процесами, що включає:

- Проведення структурної оптимізації та сегментації виробничих процесів
- Спрямування інвестиційних ресурсів на диверсифікацію виробничої діяльності
- Розвиток горизонтальної та вертикальної інтеграції для консолідації фінансових і матеріально-технічних ресурсів.

3.2. Удосконалення технології вирощування зернових на агропідприємстві

Зими стали м'якішими і сорти озимої пшениці закордонної селекції поволі займають свої ніші в українських полях.

Пропонуємо застосовувати новий сорт озимої пшениці Мудрість одеська. Сорт високоінтенсивного типу універсального використання на різних агрофонах виведений Селекційно-генетичним інститутом "Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення" (м. Одеса). Високопродуктивний сорт з середньоранніми строками дозрівання.

Даний сорт пройшов апробацію у дослідках на придатність у Інституті сільського господарства степу НААН - Якість відповідає ДСТУ 2240-93. Урожайність сорту становить 48,3 - 58,3 ц/га (потенціал урожайності 7,6 - 11,5т/га). Сорт середньостиглий, вегетаційний період 283 - 285 днів. Висота рослин середньо-росла – 106-115см, стійкий до стресових факторів, тобто стійкість до вилягання (5-7 балів), осипання (7 балів), до проростання зерна в колосі (6-7). Висока морозо-, зимостійкість (8-9 балів). Винятково висока посухо-жаростійкість (8-9 балів). Польова стійкість до основних захворювань

до кореневі гнилі, септоріозу, фузаріозу, бурої іржі, борошнистої роси (5-6 балів).

Якість зерна відповідає вимогам екстрасильних пшениць, тобто ДСТУ 2240-93: маса 1000 насінин 42 - 45 г. Вміст білка 13,3 - 14,6%, вміст клейковини 29-34%, сила борошна 486 – 527 о.а.

Апробаційні ознаки: різновид ерітроспермум. Колос білий, пірамідальної форми, середньої щільності (19-21 колосків на 10 см).

Зубець колоскової луски середньо - вигнутий, довжина 3,8 - 4,2 мм. Плече колоскової луски піднесене, ширина 0,76 - 0,86 мм. Кіль присутній.

Поєднує великий, добре озернений (62 - 68 зерен) колос, з середньою продуктивною кущистістю, формує велике, високо-натурне зерно. Зернівка червона, видовжена, довжина 7.8 - 8.3 мм, ширина 2.3 - 2.5 мм, товщина 3.0 - 3.2 мм.

Сорт має напіврозлогий тип кущіння (3 - 4 стебла на рослину), який забезпечує заповнення та регенерацію будь-яких пошкоджень і зрідження посівів

Агротехнічні вимоги: високий рівень адаптивних властивостей забезпечує стабільність урожайності і відносно високий її нижній поріг при будь-яких несприятливих умовах вирощування.

Особливості технології вирощування: Норма висіву 4,5-5,5 млн. схожих насінин на гектар. Сорт відрізняється високою позитивною реакцією на внесення високих доз азотних добрив ($K = 11,4-12,6$). Відрізняється також стійкістю до низьких і середніх агрофонах (на непарових попередників). Сорт має підвищену потребу в яровизації 40-45 діб, тому щодо витривалий до надранньої термінів посіву, хоч витривалий і до пізніх строків сівби.. Сорт найбільш ефективно використовувати при вирощуванні за інтенсивною технологією для отримання високоякісного продовольчого зерна.

Рекомендований для вирощування в степовій та лісостеповій зонах України.

Для того, щоб точно відповісти на питання про доцільність вирощувати впровадження сортів зерна, необхідно також визначити затрати на їх виробництво.

Для цього приведемо таблицю.3.1.

Таблиця 3.1 - Витрати на виробництво зерна озимої пшениці, грн.

Статті витрат	2023р.		Проект-2024р.	
	на 1 га	на 1 ц	на 1 га	на 1 ц
Витрати на оплату праці з нарахуваннями	1081,5	41,6	1155,3	24,1
Насіння та посадковий матеріал	1604,1	61,7	1965	40,9
Паливо та мастильні матеріали	1276,9	49,1	3247,0	67,6
Засоби захисту рослин	1900	73,1	3587	74,7
Роботи та послуги	332,8	12,8	402,5	8,4
Витрати на ремонт необоротних активів	436,5	16,8	545,1	11,3
Інші витрати на утримання основних засобів	302,8	11,6	402,5	8,4
Інші витрати	132,3	5,1	256,8	5,3
Загальновиробничі витрати	315,1	12,2	407,8	8,5
Всього витрат	7382,0	283,9	11969,0	249,3

Аналізуючи затрати на виробництво зерна в проектному році можна зробити наступні висновки. При впровадженні нового сорта посадкового матеріалу в проектному році витрати на виробництво 1 га посівної площі зерна відносно 2023року збільшились на 4587,0 грн. Але, не зважаючи на це, витрати на виробництво 1ц., навпаки, зменшаться і становитимуть 249,3грн.

Економічну ефективність виробництва зерна розглянемо в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 - Економічна ефективність впровадження нового сорту пшениці озимої «Мудрість одеська» у ФГ «Чайка»

Показники	Районований сорт у звітному році	Новий сорт в плановому році
Урожайність, ц/га	26	48
Прибавка урожайності порівняно з районованим сортом, ц/га	X	22
Виробничі витрати на 1 га, всього, грн.	7382,0	11969,0
у тому числі, додаткові витрати пов'язані з новим сортом (гібридом) (різниця у вартості купленого насіння і насіння власного виробництва + витрати на їх транспортування), грн.	X	4587
Собівартість реалізації 1 ц, грн.	283,9	249,3
Ціна реалізації 1 ц, грн.	375,9	395,0
Грошова виручка від реалізації продукції в розрахунку на 1 га посіву, грн.	7381,4	18960,0
Прибуток від реалізації продукції, грн., в розрахунку на:		
1 ц продукції	91,1	145,7
1 га посівної площі	-0,6	6991,0
Додатковий прибуток на 1 га посіву, грн.	X	6991,6
Рівень рентабельності, %	0	58,4

Розрахунок впровадження нового сорту пшениці озимої Мудрість одеська у господарстві (табл. 3.2) свідчить, що господарство отримає прибутку на 1 ц продукції 145,7 грн, а за рахунок зростання урожайності прибуток з 1 га складатиме 6991грн, що більше за показник 2023 р. Рівень рентабельності виробництва пшениці озимої Мудрість одеська складатиме 58,4%.

Таблиця 3.3 - Економічна ефективність використання мінеральних добрив при виробництві пшениці озимої в ФГ «Чайка»

Показники	Контроль (факт звітнього року)	План 2024 ^{р.}
Урожайність, ц/га	26	48
Прибавка урожайності порівняно з контролем, ц/га	X	22
Виробничі витрати на 1 га, всього, грн.	7382,0	11969,0
в тому числі додаткові витрати:	X	4587
на мінеральні добрива (включаючи витрати на їх внесення)	X	1204,0
витрати на збирання додаткового врожаю	X	938,1
Собівартість реалізації 1 ц, грн.	283,9	249,3
Ціна реалізації 1 ц, грн.	375,9	395,0
Грошова виручка від реалізації продукції в розрахунку на 1 га посіву, грн.	7381,4	18960,0
Прибуток від реалізації продукції, грн., в розрахунку на:	0	0
1 ц продукції	91,1	145,7
1 га посівної площі	-0,6	6991,0
Додатковий прибуток на 1 га посіву, грн.	X	6991,6
Рівень рентабельності, %	0	58,4

Отже, застосування нового сорту при всіх інших рівних умовах дозволить отримувати вищу врожайність. Це в свою чергу дасть можливість знизити собівартість виробленої продукції. І що саме важливе, вирощування сорту мудрість одеська дасть можливість перебороти збитковість виробництва і отримувати прибуток. Звісно, що у перший рік застосування сорту прибутковість буде невисокою, однак, з роками ситуація значно покращиться.

За наведеними показниками у табл. 3.3 відмітимо, що додаткові витрати спрямовані на придбання добрив і на збирання додаткового врожаю.

Розрахуємо резерви виробництва пшениці озимої та кукурудзи у ФГ «Чайка» за рахунок ліквідації втрат при збиранні врожаю в 2023 р. (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 - Розрахунок резервів виробництва зерна за рахунок ліквідації втрат при збиранні врожаю в 2024 р. у ФГ «Чайка»

Культури	Площі, зібрані пізніше агротехнічного строку	Урожайність, ц з 1 га		Резерв збільшення виходу продукції		
		При збиранні в строк	Пізніше строку	з 1 га, ц	Всього	
					Ц	тис. грн.
1	2	3	4	5	6	7
Пшениця	4	26,5	8,6	17,9	71,6	601,4
Кукурудза	7	28,6	18	10,6	74,2	72
Разом	11	X	X	X	145,8	673,4

Розрахунок величини резервів виробництва зерна за рахунок ліквідації втрат при збиранні врожаю у досліджуваному господарстві показав, що господарство за даними минулого року може недоотримувати 145,8 ц зернопродукції, що можна реалізувати на суму 673,4тис. грн.

Таким чином, застосовуючи елементи ресурсозберігаючої технології можна покращити економічну безпеку підприємства, а саме при зміні сорту пшениці озимої, додатковому внесенні мінеральних та органічних добрив, а також при збиранні врожаю точно в строк ФГ «Чайка» може отримано суттєвий прибуток від виробництва зернопродукції.

ВИСНОВКИ

В сучасних умовах, під час війни господарська, виробнича або комерційна діяльність неможлива без ризиків, що впливає на зміну рівня економічної безпеки

В роботі проведено аналіз теоретико-методологічних засад формування економічної безпеки підприємства, існуючих методик оцінки їх використання. Доопрацьовано класифікацію можливих ризиків підприємства.

Досліджуване господарство є унітарним малим за обсягом діяльності сільськогосподарським підприємством із спеціалізацією на виробництві технічної та олійно-зернової продукції рослинництва.

Досліджуване господарство забезпечене оборотним власним капіталом, проте у господарства не вистачає власних коштів та довгострокових джерел фінансування не лише на утворення певної частки оборотних активів, а й на цілковите забезпечення фінансування необоротного капіталу. Тобто досліджуване підприємство недостатньо забезпечено власним оборотним капіталом, зокрема фінансовим що знижує його здатність до маневреності у виробничо-господарської діяльності.

До 2022р. підприємство було рентабельним, а на 2023 р. воно не отримало чистий прибуток, що говорить про загрозу його економічної безпеки і можливого банкрутства в подальшому. На наш погляд, один із суттєвих ризиків для підприємства є виробничий. Тому необхідно здійснити заходи по покращенню ситуації.

ФГ «Чайка» диверсифікує ризики, оскільки вирощує декілька видів продукції рослинництва, на відміну від конкурентів, які займаються, частіш за все, вирощуванням монокультури, має середній за розміром земельний ресурс.

Важливими є рішення по вдосконаленню організації виробництва:

- Раціоналізація структури виробничого обладнання з усуненням проблемних ділянок
- Модернізація технологічних процесів

- Запровадження інноваційних підходів до організації праці та виробництва
- Усунення неефективних етапів у виробничому ланцюгу

Ресурсозберігаючі технології вирішують складні проблеми розвитку агропідприємств і одна з них – збільшення врожайності сортів і поліпшення якості продукції та охорони ґрунту, води і атмосфери від забруднення. Незважаючи на високу ефективність технологій вирощування зернових культур, застосування яких дає можливість зберегти десятки тисяч тон різноманітних ресурсів, перехід господарств від звичайних традиційних технологій до ресурсозберігаючих необхідний.

Отже, застосування нового сорту при всіх інших рівних умовах дозволить отримувати вищу врожайність. Це в свою чергу дасть можливість знизити собівартість виробленої продукції. І що саме важливе, вирощування сорту Мудрість одеська можливість перебороти збитковість виробництва і отримувати прибуток.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України: Законодавство України № 436-IV. Верховна Рада України. Київ : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15?find=1&text=>
2. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: Підручник. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.
3. Аніщенко І. В. Пінчук Ю. Б. Оцінка ефективності реалізації та фінансове забезпечення програм розвитку малого бізнесу в регіоні *Економіка та держава*, 2005. - № 10. – С. 29-33.
4. Ареф'єва О. В. Наукові основи формування економічної безпеки підприємств *Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України* : зб. матер. наук.- практ. конф., Київ, 16-17 травня 2001 р. – К. : Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджменту і бізнесу, 2003. – С. 49-53.
5. Ареф'єва О. В., Шнипко О.С. Суперечності розвитку як основне джерело загрози безпеці рівноваги економічних систем *Актуальні проблеми економіки*. - 2006. - № 3 (57). - С. 57-63.
6. Баженова О. В. Методика визначення оцінки економічної безпеки держави *Актуальні проблеми розвитку підприємницької діяльності в Україні* : зб. наук. пр. за заг. ред. А. В. Шегди. – Вип. 3. – К. : ВПЦ КНУ, 2003. – С. 4-9.
7. Валуєв Б. І. Необґрунтованість концепції антикризового фінансового управління промисловим підприємством / Б. І. Валуєв, Ю. Б. Валуєв, Ф. Н. Узунов // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. - 2013. - № 2. - С. 197-205. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2013_2_25.
8. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384с.
9. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.

10. Внукова Н.М., Смоляк В.А. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств: проблеми теорії та практики / Харківський національний економічний ун-т. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 181 с.
11. Воронкова А.Е., Вечерковські Р.З., Воронков Д.К., Коренєв Е.Н., Мажура І.В. Діагностика стану підприємства: теорія і практика / Харківський національний економічний ун-т / А.Е.Воронкова (заг.ред.).-Х.:ВД «ІНЖЕК», 2006. – 447 с.
12. Гевко О. Б., Шведа Н. М. Стратегічне управління: навч. посіб. Тернопіль, 2018. 152 с.
13. Гичева Н. Ю. Діагностика економічної безпеки підприємства *Економіка: проблеми теорії та практики*. Збірник наукових праць. Випуск 247: В 4 т. Том IV. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – С. 634-636.
14. Гриньова В. М., Попов О.С. Організаційно-економічні основи формування системи корпоративного управління в Україні: (Монографія) – Харків.: Вид. ХДЕУ, 2003. – 324 с.
15. Дацків Р. М. Економічна безпека у глобальному вимірі *Актуальні проблеми економіки*. - 2004. - № 7 (37). - С. 143-153.
16. Економічний аналіз / За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
17. Економіка підприємства: Підручник/ За заг. ред. С.Ф. Покропивного.- К: КНЕУ, 2001. – 526с.
18. Закон України Про оренду землі: Закон України станом № 161-XIV. Верховна Рада України. Київ :
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14?find>
19. Закон України Про фінансовий лізинг № 723 Верховна Рада України. Київ:
URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
20. Закон України Про фермерське господарство: Закон України № 973-IV. Верховна Рада України. Київ :
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>

21. Закон України Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство". Закон України № 1067-VIII. Верховна Рада України. Київ : URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1067-19/conv/print14607283927290>
22. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу. – К.: Знання прес, 2001. – 208 с.
23. Іващенко В. І. Економічний аналіз господарської діяльності / В. І. Іващенко В.І., М. А. Болюх. – К.: КНЕУ, 2003. – 176 с
24. Іващенко Г. А., Ярошенко О.Ф. Ідентифікація дефініції «економічна безпека підприємства» Науковий журнал «Бізнес Інформ». №9, Харків, 2011. – С. 129 -131.
25. Кірієнко А. В. Механізм досягнення і підтримки економічної безпеки підприємства : автореф. дис. на здобуття наук, ступня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка підприємства і організація виробництва» / Київський нац. екон. ун-т. - К., 2000. – 19 с
26. Клименко С. М., Дуброва О. С. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. - К.: КНЕУ, 2006.- 188с.
27. Клопов І.О. Управління економічною безпекою промислового підприємства. Режим доступу:
http://www.nbuu.gov.ua/portal/Natural/Vznu/eco/2011_1/043-52.pdf
28. Ковальов Д., Плєтнікова І. Кількісна оцінка рівня економічної безпеки підприємства. *Економіка України*. - 2000. - № 4. - С 35-40.
29. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] - К. : Лібра, 2003. - 280 с.
30. Куліков П.М. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства: навчальний посібник / П. М. Куліков, Г. А. Іващенко. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2009. – 152 с.
31. Лоханова Н. О. Система управління станом економічної безпеки підприємства: проблемні питання, концепція розвитку. *Економіст*. - 2005. - № 2. - С. 52-56.

32. Лук'янова В.В. Діагностика ризику діяльності підприємства: - Хмельницький, ПП Ковальський В.В. – 2007. – 312 с.: Бібліогр.: С. 269-285.
33. Лук'янова В.В., Головач Т.В. Економічний ризик: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – 464 с. (Альма-матер).
34. Основи створення комплексної системи економічної безпеки підприємства: теоретичний аспект [Електроний ресурс] / Коваленко К.В. – Режим доступу <http://www.nbuv.gov.ua>
35. Отенко І. П. Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу підприємства: наукове видання / І. П. Отенко, Л. М. Малярець, Г. А. Іващенко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2007. – 208 с
35. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник / укл. І.П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012 – 256с.
36. Подлужна Н. О. Вибір критерія економічної безпеки підприємства / Н. О. Подлужна // Наукові праці Донецького державного технічного університету. - 213 2002. - № 46. - С 10-16.
37. Сисоліна Н. П. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник / укл. Н. П. Сисоліна. – Кіровоград: КНТУ, 2014 – 226с.
38. Сисоліна Н.П., Савеленко Г.В., Сисоліна І.П. Економічна безпека агропідприємств в умовах війни: можливості та загрози № 65 (2024): Економіка та суспільство. Електронний журнал
[№ 65 \(2024\): Економіка та суспільство | Економіка та суспільство \(economyandsociety.in.ua\)](http://economyandsociety.in.ua)
39. Сисоліна Н.П., Трошин В.А. Економічна безпека агропідприємств в умовах сучасних викликів. *Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі: матеріали II всеукр. наук.-практ. конф.*, 27 лист. 2024 р., м. Кропивницький / Центральноукраїн. нац. техн. ун-т, каф. економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи; [редкол.: А.А. Тихий, В.В. Зайченко та ін.]. В 2х частинах. Ч.2. Кропивницький: РВЛ ЦНТУ, 2024.

40. Старостіна А.О., Кравченко В.А. Ризик-менеджмент: теорія та практика. Навч. посіб.-К.: ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2004.-200с.
41. Ткаченко А. М. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Venu/2010_1/21.pdf
42. Шлемко В. Т., Бінько І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : [монографія] / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько / Рада національної безпеки і оборони України; Національний ін-т стратегічних досліджень. - К. : НІСД, 1997.-143 с.
43. Hamel G., Prahalad C. K . Competing for the future: breakthrough strategies for seizing control of your industry and creating markets of tomorrow. Boston , 1994
44. Goldman Sachs. The Practice of Risk Management. – SBC Warburg Dillon Read Euromoney Publications PLC, 1996. – 284p.

ДОДАТКИ

Статут фермерского хозяйства "Чайка"

І. Загальні положення

1.1. Фермерське господарство "Чайка" (надалі "Господарство"), створене на засадах діючого законодавства, а саме Конституції України Земельного Кодексу України, Закони України "Про фермерське господарство", "Про власність", "Про підприємництво".

1.2. Господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на сільських ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства відповідно до закону.

1.3. Господарство створене засновником – Чайка Олександр Миколайович.

1.4. Членами Господарства можуть бути: дружина, батьки, діти, які досягли 14-річного віку, інші члени сім'ї, родичі, які об'єдналися для спільного ведення фермерського господарства, визначають і дотримуються положень Статуту Господарства.

Членами Господарства не можуть бути особи, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом).

Після створення фермерського господарства одним із членів сім'ї інші члени сім'ї, а також родичі можуть стати членами цього Господарства після внесення змін до цього Статуту.

1.5. Право на створення фермерського господарства має кожний дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку, виявив бажання та пройшов професійний вибір на право створення фермерського господарства.

1.6. Громадяни, що створили фермерське господарство, мають право влаштувати постійне місце проживання в тій частині наданої для ведення фермерського господарства земельної ділянки, з якої забезпечується зручний доступ для всіх виробничих об'єктів Господарства.

Якщо постійне місце проживання членів Господарства знаходиться за межами населених пунктів, то вони мають право на створення відокремленої фермерської садиби, якій надається поштова адреса.

1.7. Господарство має своє найменування, печатку і штамп.

1.8. Головою фермерського господарства є його засновник, або інша визначена Статуті особа.

1.9. Голова Господарства представляє фермерське господарство перед органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями та окремими громадянами чи їх об'єднаннями відповідно до законодавства України.

1.10. Голова Господарства укладає від імені Господарства угоди та вчиняє інші юридично значимі дії.

1.11. Голова Господарства може письмово доручати виконання своїх обов'язків одному із членів Господарства або іншій особі, яка працює за контрактом.

1.12. Господарство засновується на невизначений термін часу.

Додаток Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	Коди		
		2022	01	01
Фермерське господарство "Чайка"	за ЄДРПОУ	30119431		
Територія КІРОВОГРАДСЬКА	за КАТОТТГ	UA259402389100013961		
Організаційно-правова форма господарювання приватна	за КОП+Г	110		
Вид економічної діяльності Виробництво зернових та технічних культур	за КВЕД	01.11		
Середня кількість працівників, осіб 1				
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон Фрунзе, буд. 17, с. БЕРЛЮЖКА, НОВГОРОДКІВСЬКИЙ РАЙОН, КІРОВОГРАДСЬКА обл., 28223		20841		

І. Баланс на 31 грудня 2021 р.

Актив		Форма № 1-м Код за ДКУД		1801006
		Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1		2	3	4
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи		1000	-	-
Первісна вартість		1001	-	-
Накопичена амортизація		1002	(-)	(-)
Незвершені капітальні інвестиції		1005	-	-
Основні засоби :		1010	-	-
первісна вартість		1011	-	-
знос		1012	(-)	(-)
Довгострокові біологічні активи		1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції		1030	-	-
Інші необоротні активи		1090	0,5	0,5
Усього за розділом I		1095	0,5	0,5
II. Оборотні активи				
Запаси :		1100	393,9	573,5
у тому числі готова продукція		1103	280,0	543,5
Поточні біологічні активи		1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги		1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом		1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток		1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість		1155	-	-
Поточні фінансові інвестиції		1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти		1165	26,2	91,1
Витрати майбутніх періодів		1170	-	-
Інші оборотні активи		1190	-	-
Усього за розділом II		1195	420,1	664,6
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття		1200	-	-
Баланс		1300	420,6	665,1

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	-	-
Додатковий капітал	1410	0,5	0,5
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	420,1	664,6
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	420,6	665,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	-	-
розрахунками з бюджетом	1620	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	-	-
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	420,6	665,1

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2021 р.

		Форма № 2-м	Код за ДКУД	1801007
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	531,2	343,4	
Інші операційні доходи	2120	-	35,8	
Інші доходи	2240	-	-	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	531,2	379,2	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(255,4)	(285,4)	
Інші операційні витрати	2180	(31,3)	(27,4)	
Інші витрати	2270	(-)	(-)	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(286,7)	(312,8)	
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	244,5	66,4	
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	244,5	66,4	

Керівник

(підпис)

Чайка Олександр Миколайович

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ

3 0 1 1 9 4 3 1

Державне статистичне спостереження

Конфіденційність статистичної інформації забезпечується
статтею 21 Закону України "Про державну статистику"

Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень тягне за собою
відповідальність, яка встановлена статтею 186³ Кодексу України про адміністративні правопорушення

ЗВІТ
ПРО ПОСІВНІ ПЛОЩІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР
під урожай 2019 року

Подають:	Термін подання
юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність	на 5-й день після закінчення сівби ярих культур, але не пізніше 2 червня
- територіальному органу Держстату	

№ 4-сг
(річна)
ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держстату
від 06.07.2018 № 133

Респондент:

Найменування: Фермерське господарство "Чайка"

Місцезнаходження (юридична адреса):

Фрунзе, буд. 17, с. ВЕРБЛЮЖКА, НОВГОРОДКІВСЬКИЙ РАЙОН, КІРОВОГРАДСЬКА обл., 28223

(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Адреса здійснення діяльності, щодо якої подається форма звітності (фактична адреса):

Фрунзе, буд. 17, с. ВЕРБЛЮЖКА, НОВГОРОДКІВСЬКИЙ РАЙОН, КІРОВОГРАДСЬКА обл., 28223

(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

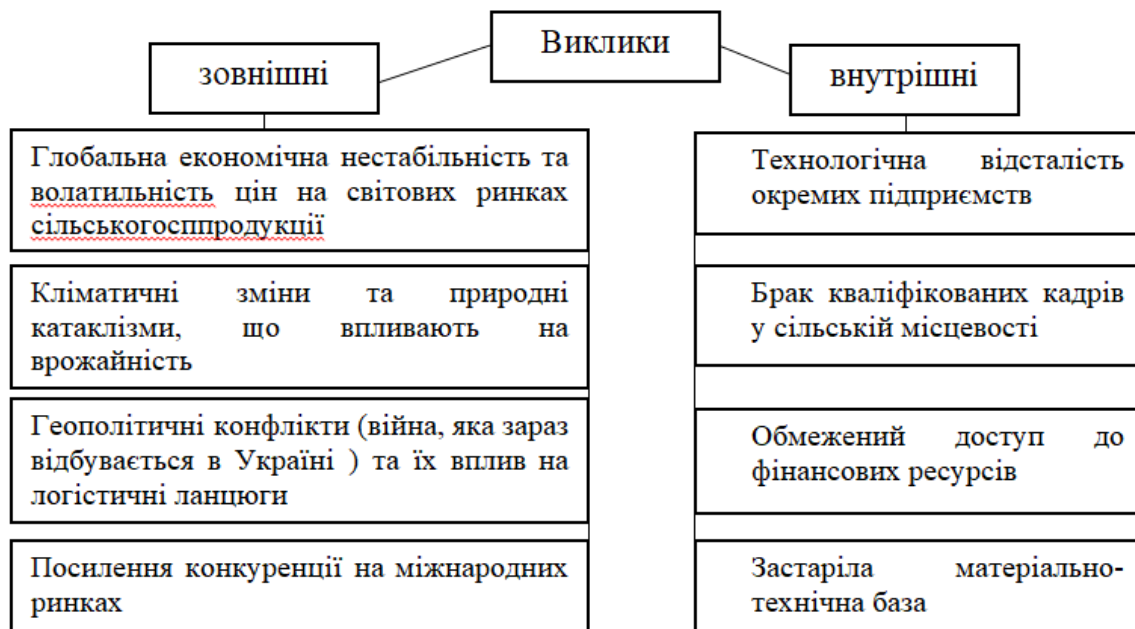

Рис. Д1. Виклики, з якими стикається агропідприємство [39]

Vladyslav Troshyn

Economic security of an agricultural enterprise.docx

 Central Ukrainian National Technical University

Document Details

Submission ID

trn:old::2948:255529474

Submission Date

Dec 13, 2024, 12:07 AM GMT+2

Download Date

Dec 13, 2024, 12:11 AM GMT+2

File Name

Troshyn Vladyslav EA-23M Economic security of an agricultural enterprise.docx

File Size

6.6 MB

75 Pages

10,493 Words

78,339 Characters

19% Overall Similarity

The combined total of all matches, including overlapping sources, for each database.

Filtered from the Report

- Bibliography
- Quoted Text
- Cited Text
- Small Matches (less than 8 words)

Exclusions

- 10 Excluded Matches

Top Sources

- 18% Internet sources
- 1% Publications
- 8% Submitted works (Student Papers)

Integrity Flags

1 Integrity Flag for Review

- **Replaced Characters**
18 suspect characters on 4 pages
Letters are swapped with similar characters from another alphabet.

Our system's algorithms look deeply at a document for any inconsistencies that would set it apart from a normal submission. If we notice something strange, we flag it for you to review.

A Flag is not necessarily an indicator of a problem. However, we'd recommend you focus your attention there for further review.